

ČO TI JE

?!

**RODOVÁ ROVNOSŤ A ROVNOSŤ PRÍLEŽITOSTÍ:
ROZVÍJANIE KRITICKEJ REFLEXIE U ŠTUDENTIEK A ŠTUDENTOV
METODIKA PRE PEDAGOGICKÉ PROFESIE**

SPOLUPRÁČA NA PRÍPRAVE METODIKY

Mgr. Ľubica Rozborová, MPhil.

Mgr. Peter Konečný

PhDr. Jana Cviková, PhD.

KONZULTÁCIE

Veronika Valkovičová, PhD.

Mgr. Michaela Jankovičová

ART DIRECTION

Lucia Čermáková

GRAFICKÁ ÚPRAVA

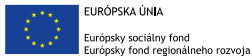
Matej Bednár

Jakub Mikula

Vydalo občianske združenie Škola zážitkov Harvard (2021).

Metodika bola vypracovaná v rámci dopytovo orientovaného projektu „Kritickým myslením proti diskriminácii“, ktorý realizuje Škola zážitkov Harvard v období rokov 2019 až 2021.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje. ITMS2014+: 312041T255.

www.esf.gov.sk

www.employment.gov.sk

www.ia.gov.sk

OBSAH

1. ÚVOD	5
1.1 Komu je metodika určená?	5
1.2 Rodová rovnosť ako základ fungujúcej demokracie	6
1.3 Prečo vyučovať o rodovej rovnosti pomocou audiovizuálnych prednášok?	7
1.4 Ako naštartovať kritické myslenie	8
1.5 Základné odporúčania pre vedenie diskusie	9
2. TEMATICKÉ BLOKY	10
2.1 Čo sú to rodové stereotypy?	11
2.2 Mýtus krásy	19
2.3 Nerovnosť na trhu práce	26
2.4 Sexuálne a kybernetické obtiažovanie	41
2.5 Násilie na ženách	53
2.6 Feminizmus	65
3. O PROJEKTE	73
4. DOPLŇUJÚCI ZOZNAM FILMOV A SERIÁLOV K TEMATICKÝM BLOKOM	75
5. DOPLŇUJÚCI ZOZNAM METODICKÝCH A BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV K TEMATICKÝM BLOKOM	83

1. ÚVOD

1.1 KOMU JE METODIKA URČENÁ?

V rámci projektu „Kritickým myslením proti diskriminácii“ sa konali audiovizuálne prednášky pre viac ako 12 tisíc študentiek a študentov. Spätná väzba na tieto podujatia ukázala, že prednášky v publiku neraz vyvolali vlnu záujmu či zvedavosť a chuť diskutovať o problémoch súvisiacich s rodovou rovnosťou a o rôznych formách diskriminácie. Z tohto dôvodu má predložená metodika za cieľ nadviazať na audiovizuálne prednášky a poskytnúť pedagogickej verejnosti nástroj na podnietenie kritickej reflexie u študentov a študentiek, a tým prehĺbiť ich poznanie základných tém rodovej rovnosti a rôznych foriem diskriminácie.

Materiál obsahuje teoretické východiská k základným témam týkajúcim sa rodovej rovnosti. Témy sú predstavené v šiestich blokoch. Dôležitou súčasťou každého bloku je súbor otázok o jednotlivých témach zameraný na povzbudenie kritického myslenia študentov a študentiek v diskusnom formáte. Súbor vzorových otázok je nástrojom na rozšírenie nazerania študentstva na témy rodovej rovnosti z rôznych uhlov a odbúravanie zažitých rodových stereotypov či predsudkov. Vzorové otázky obsahujú i krátke usmernenie pre pedagogičky a pedagógov, ktoré môže napomôcť uchopeniu diskusie a obsahu tematických blokov. Každý blok zároveň zahŕňa okruh súvisiacich tém, s ktorými možno ďalej pracovať v rámci diskusií.

Tematické zameranie ukážok v audiovizuálnych vstupoch s následnou diskusiou sa zameriava na študentky a študentov stredných škôl. Pre danú cieľovú skupinu sú vzdelávanie a osvetové aktivity v oblasti prevencie a eliminácie diskriminácie kľúčové, keďže je ohrozená vzhľadom na pretrvávajúcu horizontálnu aj vertikálnu segregáciu na trhu práce a vo vzdelávaní, rodový mzdový rozdiel a disproporčné zasiahnutie žien a dievčat násilím a sexuálnym obťažovaním.

V rámci metodiky sa detailne oboznámite s pojmami ako pohlavie a rod či sociálne a kultúrne formovaná mužská a ženská rola, ktoré tvoria základ pre pochopenie rodových nerovností v súkromnej aj verejnej sfére. Na tieto pojmy nadväzuje prehĺ-

benie vedomostí o rodových stereotypoch, o mýte krásy, feminizme, rovnosti na trhu práce, o sexuálnom a kybernetickom obťažovaní a o násilí na ženách, ktoré predstavujú nosné piliere pre vedenie diskusie na podnietenie kritického myslenia. Prostredníctvom audiovizuálneho obsahu budete môcť spolu so študentmi a študentkami kriticky skúmať témy rodovej rovnosti a spolupracovať na odstraňovaní predsudkov, ktoré v mnohých prípadoch vyúsťujú do diskriminácie.

1.2 RODOVÁ ROVNOSŤ AKO ZÁKLAD FUNGUJÚCEJ DEMOKRACIE

Študentky a študenti na stredných školách majú nedostatočné informácie o jednotlivých formách rodovej nerovnosti – diskriminácii a násilí, obmedzenú schopnosť jednotlivé formy diskriminácie a násilia rozpoznať a nedisponujú ani vedomosťami o existujúcich mechanizmoch na ochranu pred diskrimináciou a násilím. V období štúdia na strednej škole si však zároveň čoraz intenzívnejšie všímajú rodové nerovnosti, rozdiely v zaobchádzaní na základe rodu a majú prvé skúsenosti s rizikovými situáciami s násilím v intímnych a partnerských vzťahoch.

Rodovú rovnosť je potrebné vnímať ako cieľ, ktorého podpora prispieva k demokratizácii spoločnosti a dodržiavaniu ľudských práv a slobôd, pretože všetky ľudské bytosti majú právo rozvíjať svoje schopnosti a vyberať si z možností bez zbytočných obmedzení rodovými rolami. Prostredníctvom rozvoja rodovej citlivosti posilníme chlapcov a dievčatá v slobodnom rozhodovaní o ich životných dráhach.

Otváraním tém súvisiacich s rodovou rovnosťou pomocou audiovizuálnych prednášok a následnou diskusiou poukážeme na prepojenosť rodových nerovností a násilia na ženách. Upriamime tým pozornosť na nerovné mocenské vzťahy medzi ženami a mužmi, ktoré sú príčinou násilia, a poukážeme aj na problém sexuálneho obťažovania. Študentov a študentky posilníme v tom, ako reagovať v situáciách, keď vidia násilie alebo sexuálne obťažovanie.

1.3 PREČO VYUČOVAŤ O RODOVEJ ROVNOSTI POMOCOU AUDIOVIZUÁLNYCH PREDNÁŠOK?

Audiovizuálne prednášky využívajú súčasné trendy moderného vzdelávania. Demografia nazýva mladých ľudí narodených cca po roku 1995 „generáciou Z“. Charakterizuje ich odlišný štýl komunikácie, pretože ide o prvú generáciu, ktorá vyrastala v dobe smart telefónov a sociálnych médií. Ich preferovaným médiom komunikácie už nie je email, ale aplikácie, ktoré ponúkajú možnosť rýchlej odpovede a poskytujú aj priestor na okamžité zdieľanie videí, fotiek a následných reakcií.

„Generácia Z“ vyrastala s kamerou vo vrecku a namiesto textov uprednostňuje posielanie krátkych videí priateľom a priateľkám alebo kolektívu v práci. Rozpätie pozornosti týchto mladých ľudí kleslo na 8 sekúnd, čo podporujú práve aj zmienené aplikácie, ktoré sú nastavované na neustále notifikácie, aby upútali pozornosť. Mladí ľudia dostávajú v priemere 3 tisíc správ za mesiac. Výsledkom je aj to, že sú menej sústredení, i keď sú lepší v multitaskingu.

Digitálny vek priniesol novej generácii veľa pozitívnych aspektov, no súčasne aj nové výzvy a hrozby, ktorým mladí ľudia čelia. Slovo digitálny je odvodené od latinského digitus, čo znamená prst. Digitálne myslenie vlastne znamená ukazovať prstom. Tento jav sa využíva pri prejavovaní radosti či hnevu, nespokojnosti alebo smútku prostredníctvom znakov a symbolov, ako sú emotikony alebo symbol vztýčeného palca. Digitálne myslenie často ostáva pri pasívnom prijímaní informácií a emócií a nejde do hĺbky.

Rozvoj kritického a analytického myslenia je ohrozený. Rýchle prijímanie množstva informácií a podnetov naraz (tzv. informačný pretlak) totiž spôsobuje, že niet času sa nad prijímaným obsahom zamyslieť. Pomocou reklamných spotov, sekvencií z filmov a seriálov spojených s výkladom sa však študentom a študentkám otvára svet komplexných informácií o problematike populárne náučnou a neformálnou formou.

1.4 AKO NAŠTARTOVAŤ KRITICKÉ MYSLENIE

Základom kritického myslenia je kladenie otázok a odhaľovanie problémov a nových súvislostí. Kritické myslenie je proces, počas ktorého si osoby vytvárajú názor nielen na základe svojich skúseností, ale do tohto procesu vstupujú aj skúsenosti iných osôb či informácie a vedomosti z nových zdrojov. Cieľom kritického myslenia je podrobovanie informácií a postojov kritickému či analytickému skúmaniu a následné vyhodnocovanie informácií za účelom odlíšenia nepravdivých mýtov a podvedomých stereotypov od skutočnosti.

Audiovizuálne prednášky prinášajú iný pohľad na rodovú rovnosť a diskrimináciu prostredníctvom audiovizuálnych ukážok a odborného komentára. Majú potenciál upútať pozornosť, vyvolať zvedavosť a povzbudiť mladých ľudí ku kritickej reflexii stereotypov a k otvorenosti. Nadobudnuté poznatky z prednášky je však potrebné ďalej rozvíjať a prehlbovať. Jedným z vhodných formátov je práve otvorená a bezpečná diskusia, ktorá môže pomôcť rozvíjať kritické myslenie a rozširovať priestor pre ďalšie myšlienky, ako aj pre osobné každodenné skúsenosti mladých súvisiace s témou rodovej rovnosti a nediskriminácie.

PRINCÍPY KRITICKÉHO MYSLENIA:

- spochybnenie záverov otázkami;
- analýza nastolenej témy z viacerých perspektív;
- identifikovanie skrytých predsudkov a stereotypov;
- syntéza témy z viacerých perspektív;
- vyhodnotenie nových téz a záverov.

1.5 ZÁKLADNÉ ODPORÚČANIA PRE VEDENIE DISKUSIE

Témy súvisiace s rodovou rovnosťou a nediskrimináciou sa týkajú každej osoby, chlapcov aj dievčat. Keďže pomenúvajú nastavenie hodnôt v spoločnosti, neraz sa môže stať, že niektorá z tém vyvolá veľmi emocionálne diskusie. Mladí ľudia môžu mať vlastné skúsenosti s niektorými negatívnymi dôsledkami rodových stereotypov. Môžu byť obeťami alebo svedkami násilia vo vzťahu, v rodine či svedkami alebo obeťami diskriminácie v triede, v rovesníckej skupine alebo môžu zažívať psychický tlak mýtu krásy. Vzhľadom na to musíme dbať, aby sme diskusie o násilí či diskriminácii viedli v otvorenom, bezpečnom a rešpektujúcom prostredí.

PRINCÍPY KRITICKÉHO MYSLENIA:

1. vytvorenie atmosféry bezpečia a dôvery;
2. vytvorenie priestoru, kde každý študent a každá študentka môžu vysloviť svoje názory;
3. nehodnotenie a nesúdenie názorov a postojov;
4. usmerňovanie diskusie ku kritickej reflexii;
5. zreteľné komunikovanie odmietavého postoja k násiliu a diskriminácií;
6. uplatňovanie zásady dobrovoľnosti v prejavovaní názorov a skúseností; ak má vyučujúca osoba podozrenie na násilie alebo sexuálne obťažovanie, nie je vhodné otvárať túto skúsenosť v spoločnej diskusii, ale len individuálne;
7. ak má vyučujúca osoba podozrenie na výskyt diskriminácie alebo násilia, je potrebné sa najprv poradiť s kompetentným odborníkom či odborničkou v danej oblasti.

2. TEMATICKÉ BLOKY

2.1 ČO SÚ TO RODOVÉ STEREOTYPY?

TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Prečo rozlišujeme slová rod a pohlavie?

Pohlavie (angl. sex) označuje to, čo je ženám a mužom dané biologicky. Čiže to, akú úlohu môžu mať v reprodukcii. Rod (angl. gender) označuje všetko to, čo sa očakáva od muža alebo od ženy. Čiže to, čo spoločnosť chápe ako ženskosť a mužskosť.

POHLAVIE

BIOLOGICKY DANÉ / POHLAVNÉ ORGÁNY / ŽENA - CHROMOZÓMY XX / MUŽ - CHROMOZÓMY XY / PRÍRODA / MENŠTRUÁCIA / FYZICKÁ SILA / TEHOTENSTVO/PÔROD/DOJČENIE / OPLODNENIE VAJÍČKA SPERMIU

ROD

OČAKÁVANIA OKOLIA / NAUČENÉ SPRÁVANIE / ŽENSKOSŤ / MUŽSKOSŤ / SPOLOČNOSŤ / BABSKE REČI / CHLAPSKÉ SLOVO / ŽENSKÉ A MUŽSKÉ PRÁCE

Pohlavie definujú pohlavné orgány, chromozomálna a hormonálna výbava a druhotné pohlavné znaky. Rod je naučené správanie. Nerodíme sa ako ženy a muži, stávame sa nimi. Po celý život sa nás snažia tlačiť do nejakej formičky „správnej ženy“ a „správneho muža“.

Ružový a modrý svet

Priradovanie k ženskému alebo mužskému rodu sa odohráva prostredníctvom procesu, ktorý sa nazýva socializácia. Počas socializácie sa učíme prispôbovať očakávaniam a normám. Medzi aspekty, ktoré ovplyvňujú ranné štádium [socializácie](#), sa zaraďuje spôsob komunikácie s deťmi a hodnotenie správania, výber oblečenia a v neposlednom rade výber hier a hračiek. Často sa domnievame, že malé deti si hračky vyberajú sami, deti však predovšetkým reagujú na spektrum hračiek a hier, ktoré im ponúkame.

Predstavte si svet, v ktorom by chlapci boli vychovávaní tak, aby gazdovovali v domácnosti: Kupovali by sme im malé šijacie stroje, šáločky, tanieriky a bábiky, aby sa už od malička učili, ako sa v budúcnosti majú starať o deti a domácnosť. Učili by sme ich, aby sa stále usmievali. Chlapci sa predsa nemajú mračiť. Mali by byť hlavne pekní, mať vyčesané vlásky a v žiadnom prípade by sa nemali zašpiniť.

A na druhej strane by sme v tom svete dievčatá viedli k tomu, aby sa stali malými vedkyňami. Kupovali by sme im lego, autodráhy, malé vesmírne družice a stavali s nimi odvážne projekty. Učili by sme ich, že môžu byť superhrdinkami, architektkami, astronautkami, pilotkami. Učili by sme ich, že dievčatá neplačú. V [rozprávkach](#) by zobrali situáciu do svojich rúk, ony by boli tie aktívne a zachraňovali by bezmocných princov uväznených vo veži.

Tieto svety pôsobia zrejme absurdne. Ale aj náš skutočný svet založený na rozdieloch a rozdeľovaní je vlastne absurdný. Preto je dôležité si uvedomiť, že vytváranie základných predstáv o „správnych ženách“ a „správnych mužoch“ začína už v detstve.

Všetkým nám je odmala vštepovaná ideálna predstava, ako by sme sa mali správať, ako by sme mali vyzerať alebo čo študovať, a to zväčša podľa toho, či sme dievča alebo chlapec. Dievčatá by mali byť pekné, milé, usmiate a vždy upravené, aby sa raz vydali a mohli byť matkami. Chlapci majú ukazovať silu, bicepsy a šéfovať, za žiadnych okolností nesmú prejavovať city a najmä nesmú plakať, aby mohli budovať úspešnú kariéru.

Práve na základe týchto stereotypov o ženách a mužoch nás okolie často tlačí do rodovej roly, ktorá nám nemusí byť vždy po chuti. Ako napríklad, že žena by sa mala predovšetkým starať o domácnosť a o deti a muž by mal domov nosiť peniaze. Môže to byť však aj inak.

RODOVÉ ROLY SÚ NAUČENÉ A MENIA SA V ZÁVISLOSTI OD ČASU, MIESTA A KULTÚRY.

Rodové stereotypy sú zjednodušené obrazy mužskosti a ženskosti, ktoré často zabúdajú na jedinečnosť každého človeka. Väčšinou ich máme v sebe hlboko zakorenené, pretože nás obklopujú všade – v rodine, v škole, v médiách. Je takmer nemožné rozlíšiť, čo je naša vlastná voľba a čím len napĺňame očakávania na základe toho, či sme ženského alebo mužského rodu. Niekedy je teda ľahšie sa im prispôbiť. A to aj napriek tomu, že majú zväčša negatívny vplyv, lebo nás nezriedka obmedzujú v tom, kým by sme naozaj chceli alebo mohli byť.

V každodennom živote veľa ľudí napríklad ešte stále očakáva, že všetky ženy by mali byť citlivé a starostlivé a všetci muži by mali byť racionálni a neprístupní, pričom racionálna žena či starostlivý muž sa považujú za nenormálnych.

Prečo treba o tomto probléme hovoriť?

Rodový stereotyp sa tvári, že muži i ženy oplývajú vlastnosťami a charakteristikami, ktoré sú jednoznačné, nemenné a špecifické pre ich rod. Akoby sme sa automaticky zliali s modrou alebo ružovou farbou čiapočky, čo nám nasadia po narodení.

DÔSLEDKOM RODOVÝCH STEREOTYPOV JE NEROVNOSŤ.

Rodové stereotypy a očakávania, ktoré máme voči mužom a ženám, vedú k tomu, že svet pripisovaný ženám má často spoločensky menšiu hodnotu a dostáva sa mu menej uznania.

Ženské má ešte aj dnes neraz nižšiu hodnotu než mužské. „Babské reči“ majú nižšiu váhu než „chlapské slovo“. Dokazuje to aj deľba prác na ženské a mužské, pričom väčšiu časť neplatenej a tej horšie platenej práce vykonávajú ženy.

Rodové stereotypy sú škodlivé aj pre mužov, pretože nie každý muž má možnosť a vôľu naplňať očakávania o sile, rozhodnosti, výbojnosti, ktoré mužom častokrát automaticky pripisujeme. Niektorí muži sa vo svojich životoch snažia naplňať tieto nedosiahnuteľné a niekedy i pre nich škodlivé stereotypy, pričom pociťujú frustráciu, ak ich nemôžu dosiahnuť. Napríklad, ak je muž stotožnený s tým, že musí byť živiteľom rodiny a v jeho regióne je vysoká nezamestnanosť.

NÁVRHY NA AUDIOVIZUÁLNE UKÁŽKY

ODKAZY:

- **IF GENDER BIAS BEGINS WITH US, IT CAN END WITH US**

[Pozri na YouTube](#)

Ukážka If Gender Bias Begins With Us, It Can End With Us vznikla v roku 2017 pre úspešnú kampaň HeForShe. V krátkom videu vidíme tvár bábätka, ktoré sa nasadením čiapočky striedavo „mení“ na chlapčeka a dievčatko. Líšia sa len farbou kusa odevu, ktorá znázorňuje stereotypné delenie sveta na ružový a modrý. Video zobrazuje odlišné očakávania spoločnosti v závislosti od farby čiapočky na hlave rovnakého bábätka. Zároveň povzbudzuje k uvažovaniu o tom, ako by okolie reagovalo, keby sa tieto očakávania nenaplnili a apeluje na prehodnotenie rodových predsudkov a stereotypov. Často sú v nás naozaj hlboko zakorenené, lenže ak sa u nás začínajú, môžu u nás aj skončiť.

- **ALWAYS #LIKEAGIRL**

[Pozri na YouTube](#)

Ukážka Always #LikeAGirl vznikla v roku 2014. Režisérka si pozvala do štúdia ľudí rôzneho veku a pohlavia. Ich úlohou je pred kamerou napodobniť, čo to znamená „bežať ako baba“, „hádzat ako baba“, „biť sa ako baba“. Niektorí účastníci a účastníčky experimentu karikujú „babské“ správanie v duchu rodovo stereotypných presvedčení o nešikovnosti dievčat v športe. Následne prichádzajú do štúdia skutočné dievčatá vo veku do 12 rokov, ktoré tiež dostanú za úlohu odprezentovať vyššie spomenuté činnosti. K pohybu prístupujú úplne normálne, ich správanie nie je ešte celkom zdeformované rodovými stereotypmi. Video upozorňuje na skutočnosť, že v období puberty sebavedomie dievčat pod vplyvom rodových rolí prudko klesá, a to aj čo sa týka pohybu. Mladé dievčatá strácajú záujem o šport, pretože sa nezriedka vníma ako mužská záležitosť. Ukážka vyvracia predsudky a ukazuje, že robiť niečo „ako baba“ v žiadnom prípade nie je menejcenné.

• LABELS AGAINST WOMEN - PANTENE

[Pozri na YouTube](#)

Kozmetická značka Pantene odprezentovala v roku 2013 filipínsky reklamný spot Labels Against Women. Kreatívnym spôsobom zobrazuje nerovnosť vo vnímaní pracovne úspešnej ženy a úspešného muža. Upozorňuje na dvojitý meter uplatňovaný pri hodnotení žien a mužov pod vplyvom rodových stereotypov. Zatiaľ čo muž je „presvedčivý“ alebo „zaniatený“, správanie ženy v tej istej pracovnej situácii často označia za „hysterické“ alebo „kariéristické“. Tento spot poukazuje na stereotypné nálepkovanie osôb a podnecuje k jeho kritickej reflexii. Ukážka zanecháva odkaz, že škatuľkovanie ľudí obmedzuje našu slobodu žiť taký život, aký si želáme a že stereotypy a rodové roly by nám nemali brániť v slobodnom výbere povolania a v kariérnom postupe.

POČAS UKÁŽOK TREBA PRIPOMÍNAŤ

- Pohlavie definujú pohlavné orgány, chromozomálna a hormonálna výbava a druhotné pohlavné znaky. [Rod](#) je naučené správanie. Nerodíme sa ako ženy a muži, stávame sa nimi. Po celý život sa nás snažia tlačiť do nejakej formičky „správnej ženy“ a „správneho muža“.
- To, čo znamená byť mužom alebo byť ženou sa mení v závislosti od kultúry, priestoru i času.
- Rodové stereotypy sú zjednodušené, často nerealistické obrazy „mužskosti“ a „ženskosti“, idealizované a očakávané vzory, ktoré nás sprevádzajú vo všetkých oblastiach života. Svojou reprodukciou utvárajú znanie prirodzenosti a samozrejmosti.
- Ženské má ešte aj dnes neraz nižšiu hodnotu než mužské. Ženskosť je často spájaná s emocionalitou, starostlivosťou a s domácou/neplatenou prácou, mužskosť zasa s racionalitou, silou a s finančným zabezpečením rodiny.
- Dôsledkom rodových stereotypov je nerovnosť, ktorá môže vyústiť do diskriminácie alebo do rodovo podmieneného násillia.

- Dokazuje to aj del'ba prác a profesií na ženské a mužské, pričom väčšiu časť neplatennej a horšie platenej práce vykonávajú ženy. Celosvetovo ženy vykonávajú 3 razy viac neplatennej práce v domácnosti a v oblasti starostlivosti ako muži (zdroj OSN).
- Jedinečnosť ľudských bytostí; aké dôležité je oslobodiť sa od stereotypných očakávaní a zaužívané neprijímať ako samozrejmé.

ČO SA DÁ ROBIŤ INAK

Väčšia citlivosť voči stereotypom môže prispieť k tomu, že sa ľudia dokážu ozvať v situáciách, keď je niekoho sloboda potláčaná v záujme zachovania predstavy o „normálnom“ správaní. Rozpoznávanie stereotypov je dôležité, lebo si ani nemusíme uvedomovať, že slovami o tom, akí by mali byť alebo sú muži a aké ženy, môžeme niekoho obmedzovať alebo ponižovať. Napríklad sa hovorí, že chlapci majú na matematiku „lepšie bunky“. Dá sa to však naozaj v praxi dokázať? Podľa výskumov dievčatá využívajú pri matematických úlohách s rôznymi spôsobmi riešenia skôr vzorce a rovnice, kým chlapci grafy a diagramy. Rozdielny preferovaný prístup k riešeniu iste nie je dostatočný dôvod na to, aby sme posúdili, či sú v matike lepší chlapci alebo dievčatá, však?

SKÚŠKA KRITICKÉHO MYSLENIA POMOCOU OPAČNEJ PERSPEKTÍVY:

Niekedy na zmenu stačí aj tak málo, ako upriamiť pozornosť na škodlivosť stereotypu jednoduchou kontrolnou otázkou: **Povedali by sme to, aj keby išlo o muža? Povedali by sme to, aj keby išlo o ženu?**

OTÁZKY NA POVZBUDENIE KRITICKÉHO MYSLENIA

- *Prečo si ľudia myslia, že dievčatá a chlapci majú odlišné, dokonca protichodné charakteristiky?*
- *Môžu byť dievčatá racionálne a chlapci emocionálni? Môžeme byť racionálne a zároveň emocionálne osoby?*

- *Prečo si myslíme, že dievčatá majú automaticky záujem o iné veci ako chlapci?*
- *Ako sa zobrazujú ženy a muži vo vašich učebniciach? Akým činnostiam sa venujú?*

Poukážeme na to, ako zdanlivé rozdiely v socializácii (hry, hračky, oblečenie, usmernenia, ako sa má a nemá správať chlapec/dievča) môžu ovplyvniť **spektrum záujmov** chlapcov a dievčat a aj následný výber povolania. Súčasťou socializácie je školské prostredie a obsah učebníc, s ktorými pracujeme.

- *Aké obmedzenia vyplývajú z rodových rolí pre chlapcov a dievčatá?*
- *Stalo sa vám niekedy, že ste chceli niečo robiť a nebolo vám to umožnené, lebo chlapec/dievča to nerobí?*
- *Aké rodové stereotypy vnímate vo svojom okolí? Skúste sa zamyslieť nad tým, prečo sa obraciate práve na mamu, keď máte hlad, niečo vás bolí alebo potrebujete niečo opraviť.*
- *Ako môžeme prispieť k odstráneniu rodových stereotypov?*

Podnietime dievčatá a chlapcov, aby si uvedomili, aké vlastnosti sa pripisujú mužom a ženám a aké dôsledky a obmedzenia toto rozdelenie so sebou prináša. Okrem povinností, ktoré sú od žien vyžadované v práci, od nich automaticky očakávame aj starostlivosť o deti, domácnosť, o starších, prípadne o manžela. Starostlivosť je všeobecne vnímaná ako „ženská práca“. Zdôrazníme, že rodová rovnosť je o slobode, aby sme mohli žiť taký život, aký chceme, bez ohľadu na stereotypné očakávania.

- *Sú dievčatá a chlapci rovnako schopní pochopiť technické problémy a pracovať s počítačom?*
- *Mali by mať dievčatá možnosť hrať vo všetkých športových tímoch ako chlapci (napr. futbal, hokej a pod.)?*
- *Myslíte, že aj chlapci dokážu dobre povysávať, navariť či postarať sa o mladšieho súrodenca?*
- *Napríklad sa hovorí, že chlapci majú na matematiku „lepšie bunky“. Dá sa to však naozaj v praxi dokázať?*

SÚVISIACE TÉMY

- rodová delba odborov na vysokých školách a následne aj na trhu práce (vyšší počet dievčat v humanitných smeroch, menšie zastúpenie v technických a IT smeroch)
- diskriminácia na trhu práce
- domáce práce
- starostlivosť o deti a rodinných príslušníkov a príslušníčky
- [používanie rodovo vyváženého jazyka](#)

2.2 MÝTUS KRÁSY

TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Deťom čítame rozprávky o krásnych princeznách so zlatými vlasmi a korunou na hlave a o tom, ako raz príde krásny, no najmä statočný princ a zachráni ich pred úskaliaми osudu.

Dievčatám to hovorí už od detstva jedno a to isté: Majú byť hlavne krásne, milé (a pasívne) a z ťažkostí ich vyslobodí silný, odvážny (a aktívny) muž.

V dievčatách a chlapcoch pestujeme aj odlišný prístup k vlastnému telu. Už od útleho veku prichádzajú k chlapcom signály od okolia i z médií, že si majú pestovať fyzickú silu a obratnosť. „Mužské“ športy sú postavené na súťaživosti a pestovaní svalov. Dievčatám sa hovorí, že majú svoje telá šľachtit', chrániť ich pred starnutím a hlavne ich urobiť čo najpríťažlivejšími na pohľad. Cvičenie pre ženy sa často zameriava na (zo zdravotného hľadiska nepotrebný) úbytok váhy, prípadne na formovanie postavy, aby z nich urobilo ešte žiaducejšie objekty mužskej túžby.

Ideál krásy sa mení v závislosti od historického obdobia, kultúry alebo krajiny. To, čo sa dnes považuje za krásne ľudské telo, by v takom baroku asi neobstálo. To, čo sa nám páči na Slovensku, nemusí byť považované za krásne napríklad v Japonsku.

**TLAK NA DOSIAHNUTIE URČITEJ
DEFINÍCIE KRÁSY MÔŽE MAŤ VÁŽNE
PSYCHICKÉ DÔSLEDKY, PRISPIEŤ K VZNIKU
DEPRESIÍ, PORÚCH PRÍJMU POTRAVY
A K NÍZKEJ SEBAÚCTE.**

Presvedčenie, že fyzická príťažlivosť je na ženách najdôležitejšia a všetky by sa mali usilovať priblížiť ideálnej predstave o kráse, ešte stále pretrváva. Dievčatá a ženy sú vystavené obrovskému tlaku z každej strany, aby sa snažili priblížiť nedosiahnuteľnému ideálu krásy, ktorý vidia vo filmoch, seriáloch, reklamách alebo na obálkach časopisov.

Ženské telá sú sústavne vystavované kritike, komentárom alebo nemiestnym poznámkam. V škole, v práci, na ulici a často aj zo strany najbližších. Na dievčatá a ženy sa tak vyvíja obrovský tlak, aby prispôbovali výzor a správanie predstavám o dokonalosti. Namiesto toho, aby sme dievčatá učili, že meniace sa ženské telo v puberte je jednoducho biologicky normálne, neodpustíme si poznámky, aby jedli viac alebo menej, aby schudli alebo pribrali, aby sa maľovali alebo nemaľovali.

Nedosiahnuteľný ideál krásy, ktorý vo verejnom priestore žívime, vedie k obrovským ziskom kozmetického priemyslu a ničí sebavedomie žien. Dokonca už vo veku od osem do štrnásť rokov klesne sebavedomie dievčat o 30 %. Narušené vnímanie seba samých vedie ženy k tomu, že nemajú rady svoje telá, samy seba, mlčia, neodporujú a nerozvíjajú svoj potenciál.

PRIESKUMY POTVRDZUJÚ, ŽE PORUCHAMI PRÍJMU POTRAVY TRPIA V 90 % PRÍPADOV DIEVČATÁ A ŽENY.

Ohrozené sú najmä dievčatá v období dospievania. Hoci to na prvý pohľad nemusí byť zrejmé, rodové stereotypy a [mýtus krásy](#) ohrozujú aj chlapcov a mužov. Celospoločenský tlak, ktorý im nepriamo prikazuje, aby boli silní, dominantní, aby sa ničoho nebáli a neboli zraniteľní, má negatívny vplyv na ich život, vzťahy a dokonca i zdravie.

Mýtus krásy v reklame a sexistická reklama

Sexistická reklama obsahuje zobrazenia, ktoré ponížujú, zosmiešňujú alebo znevažujú ľudí na základe rodu. Sú to prevažne ženské telá, ktoré bývajú zneužívané ako objekt na pritiahnutie pozornosti. Telá žien sú spredmetňované pre účel propagácie produktu alebo služby. V **reklamách** sú často účelovo rozkúskované a časti tela (v mnohých prípadoch bez hlavy) sa zobrazujú takým spôsobom, aby sa zdôraznila práve sexuálna príťažlivosť, napr. ženské poprsie či dekolť, ústa, zadok, nohy od pásu dolu a pod.

Okrem reklám postavených na sexualizácii a spredmetňovaní sa medzi sexistické zaraďujú aj tie reklamy, ktoré využívajú rodovo stereotypné obrazy, prvky násillia či mýtus krásy. Mýtus krásy v reklame sa zameriava na jeden typ „správneho“ tela a nabáda nás zmeniť či „opraviť“ neatraktívne a nechcené časti nášho tela.

NÁVRHY NA AUDIOVIZUÁLNE UKÁŽKY

ODKAZY:

- **DOVE - THE EVOLUTION OF BEAUTY**

[Pozri na YouTube](#)

V ukážke The Evolution of Beauty vstúpi obyčajná žena do štúdia a sadne si. Vzápätí v zrýchlenom tempe sledujeme vizážistickú premenu jej vyzoru pomocou mejkapu a následnú úpravu jej fotografie v počítačovom programe. Výsledná fotografia ženskej tváre je určená pre fiktívnu bilbordovú kampaň kozmetickej spoločnosti. Premena zájde tak ďaleko, že pomocou počítačového softvéru sa upravia črty tváre, predĺži krk, zväčšia oči, zmení účes aj krivka ramien. Video kriticky reaguje na zobrazovanie žien a mýtus krásy v médiách a reklamných spotoch.

- **BEAUTY STANDARDS AROUND THE WORLD**

[Pozri na YouTube](#)

Hlavná postava tejto ukážky poslala svoju neupravenú snímku fofoshopistkám a fofoshopistom z celého sveta. Požiadala ich, aby tvár na fotografii pomocou počítačového programu upravili podľa ideálu krásy v krajine, z ktorej pochádzajú. Vo virálnom video experimente Beauty Standards Around The World sa publikum konfrontuje s rôznymi podobami ideálov krásy, čo len poukazuje na skutočnosť, že ideál krásy sa v rôznych kultúrach a kútoch sveta odlišuje. Je teda rozmanitý a premenlivý, nie jednotný, ako sa nám to často

snaží nahovoriť mýtus krásy. Zároveň vidíme aj to, že miera, akou rôzne osoby z rôznych kultúr upravujú pôvodnú podobu mladej ženy na svoju predstavu krásy, sa tiež veľmi odlišuje.

- **DOVE INNER CRITIC | ARE YOU YOUR OWN WORST CRITIC?**

[Pozri na YouTube](#)

Ukážka od spoločnosti Dove zobrazuje ženy odpovedajúce na otázku, ktorú časť svojho tela majú a nemajú rady. Zatiaľ čo odpovede pri neoblúbenej časti tela sú pestré, pri obľúbených častiach tela nastáva ticho. Toto video podnecuje k zamysleniu, čo spôsobuje nízke sebavedomie žien vo vzťahu k vlastnému telu. Akú rolu v tom zohráva mýtus krásy?

- **WE ARE #WOMENNOTOBJECTS**

[Pozri na YouTube](#)

Súčastou témy mýtus krásy je reklamná a mediálna objektivizácia žien alebo tzv. spredmetňovanie. Ukážka sa začína internetovým vyhľadávaním spojenia „objektivizácia žien“. Nasleduje súbor reklám, kde sú ženy zobrazované v sexualizovaných polohách alebo predstavujú v reklame predmet, ktorý si možno zakúpiť. V kampani účinkujú známe modelky, ktoré týmto spôsobom poukazujú na škodlivosť sexistických reklám vo verejnom priestore.

POČAS UKÁŽOK TREBA PRIPOMÍNAŤ

- V dievčatách a chlapcoch (často nevedome) pestujeme aj odlišný prístup k vlastnému telu. Už od útleho veku dostáva dieta mužského rodu signály od okolia i z médií, že chlapci majú pestovať fyzickú silu a obratnosť; „mužské“ športy sú postavené na súťaživosti a pestovaní svalov. Dievčatám sa zasa hovorí, že majú svoje telá šľachtiteľ, chrániť pred starnutím a hlavne robiť všetko pre to, aby boli čo najpríťažlivejšie na pohľad.
- Konkrétne formy reklamnej, online a filmovej manipulácie s osobami na fotografiách či vo filmových scénach, s ktorou sa cieľová skupina projektu stretáva najčastejšie, ukazujú nevyhnutnosť kritického prehodnocovania predkladaných vzorov.

- Cvičenie pre ženy je veľmi často zamerané na úbytok váhy, prípadne na formovanie postavy, aby z nich urobilo ešte žiaducejšie objekty mužského záujmu. Málokedy sa cvičenie ženám prezentuje ako nástroj pre dosiahnutie sily a zdravia. Negatívnymi následkami sú aj psychické dôsledky ako depresie, nízke sebavedomie, poruchy príjmu potravy.
- Ideál krásy sa neustále mení a je prakticky nedosiahnuteľný, pretože vyžaduje protikladné očakávania (napr. mať veľké prsia, ale úzky pás).
- Všetky druhy postáv sú dokonalo nedokonalé.
- Ľudské telo sa vekom mení počas celého života. Rovnako je normálne meniace sa telo chlapcov aj dievčat v puberte. Rastie zadok, vyvíjajú sa prsia. Poznámky typu „ty si pribrala“, „namaľuj sa“, „nemaľuj sa“, „mala by si schudnúť“, „ty už máš prsia ako dvadsiatka“ atď. sú neprijateľné.

ČO SA DÁ ROBIŤ INAK

Treba zapojiť kritické myslenie, aby sme sa stali vnímavejšími voči mediálnemu zobrazovaniu žien ako objektov vykonštruovaného a nereálneho [mýtu krásy](#). Je dôležité akceptovať, že telo môže mať rôzne [podoby](#) a žiadna z týchto podôb nie je menej či viac „ideálna“.

Šport je dobrý pre naše zdravie. Okrem toho pomáha budovať dôveru vo vlastné schopnosti, povzbudzuje v nás vytrvalosť, férovosť, schopnosť hrať v tíme, spoznať svoje limity, prijať víťhu, zmieriť sa s prehrou a postaviť sa znovu na nohy. Tieto schopnosti a zručnosti sa potom prenášajú aj do každodenného života mimo ihriska. Nie všetci však musíme športovať profesionálne, aby sme zo športu mali zdravotný prospech a radosť. Šport je totiž najmä oslavou nášho tela. Povzbudme sa navzájom, aby sme sa hýbali s radosťou bez ohľadu na množstvo svalov, váhu alebo vek!

OTÁZKY NA POVZBUDENIE KRITICKÉHO MYSLENIA

- *Ako podľa vás vyzerá ideál krásy? Ako sa vyvíjal a menil ideál krásy v našej histórii?*

Podnietime diskusiu o tom, ako sa ideál krásy časovo a kultúrne menil. Od barokových kriviek cez priveľmi štíhle modelky v druhej polovici 20. storočia po súčasný trend ženy v tvare presýpacích hodín. I keď mýtus krásy sa nás snaží presvedčiť, že takýto ideál vychádza zo „ženskej prirodzenosti“, zistíme, že sa neustále mení a nie je univerzálny.

- *Ako na vás pôsobia reklamy, kde sú ženy „zdokonalené“ pomocou počítačových programov? Môže to byť dôvod, prečo stále veľa dievčat rieši svoj výzor?*
- *Pôsobia reklamy s dokonale vyšportovanými mužmi rovnako na chlapcov?*
- *Áké ďalšie skutočnosti prispievajú k tomu, že dievčatá a ženy sa neraz podceňujú a vnímajú samy seba ako nedostatočne krásne?*
- *Ako na osobu môže pôsobiť to, ak jej výzor zosmiešňujúco komentujeme pred kamarátmi a kamarátkami?*
- *Podľa všetkého je mýtus krásy veľmi nebezpečný. Bolo by dobré, keby sme sa o ňom viac rozprávali?*

Skúsime pomenovať, čo všetko pôsobí na sebavedomie dievčat a chlapcov v súvislosti s ideálom či presnejšie mýtom krásy (súťaže krásy, reklamy na dekooratívnu kozmetiku, časopisy o kráse s rôznymi návodmi na diéty, reklamy na kozmetickú chirurgiu). Mýtus krásy má veľký vplyv na to, akým spôsobom dievčatá vnímajú svoje telá. Dokonca už vo veku od osem do štrnásť rokov klesne sebavedomie dievčat o 30 %, čo má závažné následky pre ich život. Je dôležité, aby sme si uvedomovali, že krása ľudského tela je aj v jeho rozmanitosti. Rozhodne nikto z nás nemá právo kritizovať výzor, postavu inej osoby.

- *S ideálom krásy súvisí aj sexistická reklama. Videli ste vo svojom okolí takúto reklamu? Ako na vás pôsobila?*
- *Čo môžeme urobiť proti sexistickému reklame?*

Povzbudíme študentov a študentky k väčšej vnímavosti voči sexistickému reklame a jej dôsledkom. Reklamy zameriavajúce sa výlučne na jeden typ „správneho“ tela sa podieľajú na šírení obmedzujúceho a zraňujúceho mýtu krásy. Zároveň často spredmetňujú ženy a narábajú s ľudskými bytosťami ako s predmetmi, ktoré si možno zakúpiť. Sexistickú reklamu možno nominovať na anticenu **Sexistický kix** alebo podať podnet na Radu pre reklamu.

SÚVISIACE TÉMY

- štandardy krásy na sociálnych sieťach a ich vplyv (vrátane využívania filtrov v aplikáciách)
- kyberšikana na sociálnych sieťach
- súťaže krásy a modelingový priemysel
- poruchy príjmu potravy u dospievajúcich dievčat
- trend zobrazovania modeliek rôznych tvarov

2.3 NEROVNOSŤ NA TRHU PRÁCE

TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Ružové a modré zamestnania

Presvedčenie, že úloha žien a mužov v reprodukcii predurčuje ich schopnosti vo všetkých oblastiach, pretrváva často aj dnes. A to napriek tomu, že kladieme dôraz na rovnosť a jedinečnosť každého človeka bez ohľadu na to, či je muž alebo žena, a podoba práce prechádza veľkými zmenami. Rozdelenie na mužskú a ženskú prácu sa podľa tejto logiky potom uplatňuje v domácnosti a starostlivosti o deti i v platených zamestnaniach.

Hoci rovnosť žien a mužov bola zákonom daná už v bývalom Československu, aj v socializme zarábali pracujúce ženy menej a boli viac zaťažené neplatenou prácou v domácnosti a pri starostlivosti o deti. Hovorilo sa o ich dvojitom až trojitom bremene (platená práca, starostlivosť o deti, starostlivosť o domácnosť). Zároveň však získavali vyššie vzdelanie, a to aj v tradične „mužských“ profesiách. Rozpory medzi zákonom a skutočnou situáciou žien existovali vtedy a existujú v inej podobe dodnes okrem iného aj preto, že vplyv rodových stereotypov je veľmi silný.

EŠTE AJ DNES DOMÁCE PRÁCE STEREOTYPNE DELÍME NA „ŽENSKÉ“ A „MUŽSKÉ“.

V minulosti bola nerovnosť priamo zapísaná v zákone. Napríklad vo Švajčiarsku si ešte v šesťdesiatych rokoch minulého storočia museli ženy od svojho manžela vypýtať písomný súhlas, ak chceli chodiť do práce. Do polovice sedemdesiatych rokov bol muž podľa zákona hlavou rodiny aj v Rakúsku. A v USA až v roku 1996 Najvyšší súd umožnil ženám prihlásiť sa na vojenskú akadémiu vo Virgínii. Dovtedy sa nesmeli ani zúčastniť prijímacích skúšok.

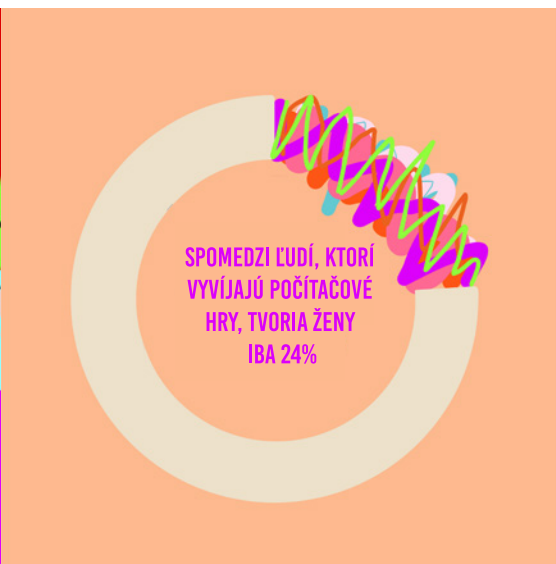
VARENIE
VŘTANIE
ŽEHLENIE
PRIBITIE KLINCA
UPRATOVANIE
NAMONTOVANIE POLIČKY

Horizontálna segregácia na trhu práce

Skutočnosť, že v niektorých povolaniach pracuje viac mužov ako žien alebo naopak, sa odborné nazýva **horizontálna segregácia** (oddeľovanie). Existuje napríklad veľa učiteliek, opatrovateliek, zdravotných sestier alebo asistentiek, ale málo chemičiek či stavebných inžinierok. Dobre zarábajúci informatici alebo riaditelia korporácií sú väčšinou muži, zatiaľ čo zdravotných bratov alebo učiteľov je podstatne menej.

Zamestnaniam, ktoré väčšina ľudí považuje za typicky **ženské**, sa často pripisuje **menšia hodnota** než tým, ktoré sa zvyknú pokladať za typicky mužské. Vyžadujú si starostlivosť, láskavosť či poriadkumilovnosť a tieto predpoklady si spájame s „ženskou prácou“ v rodine a domácnosti, ktorá je neplatená. A keďže rodový stereotyp od mužov ešte stále vyžaduje, aby boli živiteľmi, sú aj dnes lepšie platené „mužské“ zamestnania posudzované ako rešpektovanejšie a hodnotnejšie. Zamestnania, v ktorých sú oveľa výraznejšie zastúpení muži, sú napríklad automechanik, stavbár, finančný poradca, developer, programátor alebo prírodovedec.

Vertikálna segregácia na trhu práce

Nespravodlivý systém, nastavený takým spôsobom, že napriek vysokej kvalifikácii bráni ženám alebo menšinám získať vyššie pracovné pozície, sa nazýva **sklený strop** (glass ceiling).

Sklený strop je štruktúrna, neviditeľná prekážka v rámci hierarchie, ktorá spôsobuje, že kolega s rovnakými predpokladmi má väčšiu šancu na povýšenie než kolegyňa len preto, že je muž.

Sklený strop je hlavnou príčinou tzv. vertikálnej segregácie na trhu práce. Znamená to, že na vyšších riadiacich pozíciách je viac mužov ako žien. Kariérny postup pre ženy je v rámci spoločnosti alebo odvetvia jednoducho obmedzený. Dochádza k tomu, že žena aj napriek vhodnej kvalifikácii nemá vo firme možnosť postúpiť na riaditeľskú, manažérsku či inú riadiacu pozíciu.

PREČO ŽENY JEDNODUCHO NEPOŽIADAJÚ O POVÝŠENIE?

1. Veľa žien si túto nehmotnú, neviditeľnú prekážku ani nevedomuje. Sklený strop totiž vzniká spojením viacerých faktorov na pracovisku.

Vlastnosti ako pribojnosť, ctíziadostivosť a pracovný zápal sa v spojení so ženami často vnímajú takmer ako urážka. Vychádza to z naučených rodových rolí a stereotypov, ktorým sa dievčatá a ženy v mnohom prispôbujú. Od malička im hovoria, že ich sila pramení z citlivosti, poslušnosti, starostlivosti a jemnosti. Chlapci sa, naopak, od detstva skôr učia, ako viesť, kreatívne myslieť a organizovať.

SKLENÝ STROP

Ak žena zvýši na porade hlas, je automaticky považovaná za hysterku. Ak to ale urobí muž, je zaniatený pre vec. Sebavedomú a úspešnú ženu prevažne vnímajú ako panovačnú a menej sympatickú, zatiaľ čo muž za také isté vystupovanie zožne obdiv.

Ženy sú hodnotené **viac za svoje osobné kvality** (či sú pekné, vždy upravené a prívetivé) než za to, aký výkon podávajú a aké majú výsledky. Ale pri mužoch to neplatí. Z prieskumov vieme, že od žien vo vedúcich pozíciách ich podriadení očakávajú, že sa budú **správať starostlivo**, budú v práci „mamou“ pre každého z nich. Ak ale majú šéfa, ani im nenapadne, že by mal byť „otcom“.

Toto je len niekoľko prípadov rozdielneho prístupu k ženám a mužom na pracovisku. Až keď si viac ľudí začne túto nespravodlivosť uvedomovať, všimáť si ju a poukazovať na ňu, môžu sa veci zmeniť k lepšiemu.

2. Sexuálne obťažovanie je na pracovisku veľmi častým javom.

Aj sexuálne obťažovanie môže ovplyvňovať to, ako sa ženy cítia na pracovisku a či majú záujem v organizácii zostať a snažiť sa o kariérny postup.

K obťažovaniu dochádza napríklad vtedy, keď muž na nadriadenej pozícii zneužíva svoju moc a povýšenie podmieňuje tým, že žena vyhovie jeho sexuálnym požiadavkám. Sexuálne obťažovanie takmer nikdy neskončí potrestaním vinníka, maximálne sa všetko vyrieši napomenutím, ktoré nič nerieši. Preto ženy tak zriedka nahlasujú slovné či fyzické sexuálne útoky.

3. Ďalšou prekážkou na ceste k vyšším pozíciám, je existencia takzvaných „pánskych klubov“.

Muži často povyšujú bývalých spolužiakov, kamarátov a známych aj preto, že si s nimi jednoducho rozumejú lepšie. Členovia pánskych klubov navyše trávajú aj voľný čas spolu, napríklad chodia po práci na pivo, a utužujú si tak vzťahy. Ženy sa z práce zväčša ponáhľajú domov, pretože sa treba postarať o domácnosť alebo vyzdvihnúť deti zo školy.

4. Ďalšie sklené fenomény trhu práce

SKLENÁ STENA, SKLENÝ ESKALÁTOR, SKLENÝ ÚTES

- Sklená stena

Sklená stena (glass wall) bráni ženám v kariérom postupe tým, že im znemožňuje vyskúšať a spoznať v práci viaceré oddelenia, čo je zásadným predpokladom na postup.

- Sklený eskalátor

Iba málo mužov vyhľadáva zamestnania, kde sú ich kolegyňami prevažne ženy. A len zriedka sa zaujímajú o pracovné miesta, ktorých náplňou je starostlivosť, teda o prácu zdravotných bratov, opatrovateľov, sociálnych pracovníkov alebo učiteľov. V týchto pozíciách majú totiž nižší plat aj nižšie spoločenské ohodnotenie.

Muži pracujúci v zamestnaniach, v ktorých prevažujú ženy, síce čelia predsudkom o typicky mužskej a typicky ženskej práci, ale finančne sa ich to nedotýka až tak ako ich kolegyň. Dostávajú vyšší plat, rýchlejšie sa dočkajú povýšenia a dostáva sa im väčšieho uznania. Tento jav je známy ako sklený eskalátor. Pomyselné neviditeľné schody vyvezú muža nahor rýchlejšie a dostane sa vyššie.

**EFEKT SKLENENÉHO ESKALÁTORA:
MUŽI POSTUPUJÚ VYŠŠIE A RÝCHLEJŠIE AKO
ŽENY V ODVETVIACH, V KTORÝCH PREVAŽUJÚ ŽENY**

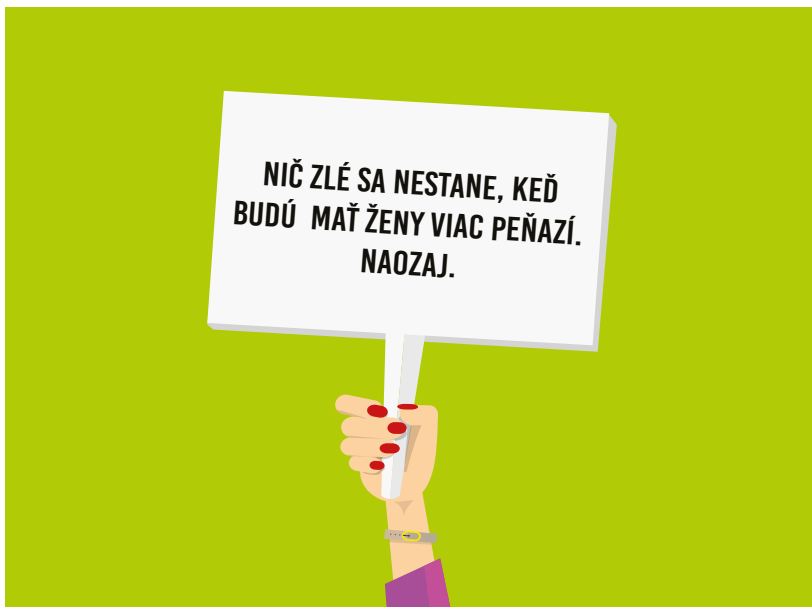
- **Sklený útes**

Poslednou sklenou, t. j. neviditeľnou, ale tvrdou, bariérou je fenomén nazvaný sklený útes (glass cliff). Ten zaujímavo kontrastuje s už spomínaným skleným stropom.

Ženy sú v tomto prípade na vedúce pozície povýšené vtedy, keď treba riešiť krízovú situáciu. Napríklad v politike alebo pri zlých hospodárskych výsledkoch firmy. Jednoducho, keď treba „upratať“.

V týchto krízových situáciách bývajú ženy umiestňované na čelo kandidátok politických strán a vo firmách povyšované na riadiace pozície. Žena sa totiž považuje za protiklad muža, prináša teda zmenu imidžu organizácie, ktorá sa práve nachádza v kríze. Zároveň ale v takejto situácii podstupuje aj väčšie riziko pádu. Práve preto hovoríme o neviditeľnom sklenom útese.

Veľa žien z tohto pomyselného útesu vo svete korporácií aj skutočne spadlo. Ale nie je to tak vždy. Napríklad Anne Mulcahy v rokoch 2001 až 2009 pôsobila ako generálna riaditeľka spoločnosti Xerox. Povýšili ju v čase, keď sa spoločnosť ocitla na pokraji bankrotu, a napokon firmu úspešne vytiahla späť na vrchol.

Toto je len jeden prípad z mnohých, keď sa v praxi ukázalo, že predstava o menších schopnostiach žien pre vedúce pozície je len škodlivý mýtus. Je však potrebné čakať na krízu, aby spoločnosť dala ženám rovnaké šance na povýšenie ako mužom?

ROZDIEL V ODMEŇOVANÍ

Rodový mzdový rozdiel je relatívny rozdiel medzi priemernými hrubými hodinovými mzdami žien a mužov v celom hospodárstve. Je jedným z kľúčových ukazovateľov pri hodnotení nerovností medzi mužmi a ženami v danej krajine.

Rozdiel medzi výškou mzdy mužov a žien na Slovensku patrí medzi najvyššie v EÚ. Podľa Eurostatu bol rodový mzdový rozdiel v oblasti priemerných hodinových zárobkov v roku 2018 na Slovensku 19,4 % a priemer v EÚ 14,8 %. To znamená, že ak napríklad muž u nás zarobí 100 eur, žena zarobí len niečo málo cez 80 eur.

Mzdový rozdiel je výsledkom kombinácie viacerých faktorov. Je dôsledkom horizontálnej a vertikálnej segregácie na trhu práce, ako i ďalších fenoménov, ktoré vznikajú v dôsledku rodovej nerovnosti.

TREST ZA MATERSTVO

Keď žena na pracovisku rozpráva o svojich deťoch, často jej ostatní ľudia prisudzujú charakteristiky ako rozptýlená alebo neprofesionálna. Keď hovorí o svojich deťoch muž, považujú ho za starostlivého a láskavého človeka.

Z výskumov vyplýva, že ženy, na ktorých vidno tehotenstvo, sú na pracovisku považované za menej kompetentné, menej spoľahlivé, menej autoritatívne, menej racionálne a precitlivejšie než bezdetné ženy.

Ako trest za materstvo označujeme fenomén, keď sú matky na trhu práce znevýhodnené oproti bezdetným ženám a ešte viac v porovnaní s pracujúcimi mužmi. Pracujúce matky sú často systematicky znevýhodňované pri odmeňovaní. Sú považované za menej spôsobilé a menej zaniietené pre prácu, majú nižšiu pravdepodobnosť prijatia do zamestnania alebo menšie šance na povýšenie.

Výskumy potvrdzujú, že materstvo vedie k diskriminácii na trhu práce. Čo je paradoxné, keďže výskumy efektivity práce zároveň ukazujú, že matky (najmä tie, ktoré majú dve a viac detí) sú v skutočnosti vysoko produktívnymi zamestnankyňami a manažérkami.

DISKRIMINÁCIA A JEJ FORMY

Diskriminácia má veľmi veľa podôb: dochádza k nej na základe pohlavia (rodu), rasy, jazyka, veku, sexuálnej orientácie, viery, náboženstva, politického či iného zmýšľania, pôvodu, národnosti alebo príslušnosti k etnickej skupine, majetku, rodu (rodiného pôvodu) alebo iného postavenia.

Diskriminácia na základe pohlavia (rodu) sa často prehliada, pretože je hlboko zakorenená **v rodových stereotypoch**, ktoré mnohí považujú za normálne a správne. Klasickým príkladom je, že ženy po tridsiatke majú nižšiu šancu na prijatie do práce alebo na povýšenie, pretože sa automaticky predpokladá, že v tom veku už budú chcieť mať deti.

Rovnako sa často považuje za normálne nepriať do zamestnania ženu, ktorá má malé dieťa, lebo sa automaticky predpokladá, že bude mať veľa absencií, napríklad ak dieťa ochorie. Vychádza to z predpokladu, že jedine žena je zodpovedná za výchovu detí a domácnosť. Pri mužoch sa skutočnosť, že majú malé deti, nezvykne chápať ako problém. Hoci tzv. antidiskriminačný zákon zakazuje otázky týkajúce sa napríklad toho, či uchádzačka o prácu plánuje mať v blízkej dobe deti, na pohovoroch sa ešte stále vyskytuje.

Viacnásobná diskriminácia je pojem označujúci diskrimináciu jednej osoby z viacerých dôvodov. V prípade žien, ktoré patria do viacerých znevýhodnených skupín, existuje väčšia pravdepodobnosť, že s nimi budú zaobchádzať horšie ako s ostatnými. Napríklad rómska žena so zdravotným postihnutím, ktorá sa hlási do zamestnania, môže zažiť súčasne diskrimináciu na základe svojho zdravotného postihnutia, etnickej príslušnosti aj pohlavia.

Priama diskriminácia na základe pohlavia nastáva vtedy, keď sa s človekom zaobchádza menej férovovo len pre jeho pohlavie (rod).

Ak napríklad firma, ktorá hľadá človeka na asistentskú pozíciu, uverejní inzerát v znení: „Prijmeme ženu do 25 rokov“, ide o priamu diskrimináciu na základe

pohlavia a veku. Firma totiž neumožňuje mužom a ľuďom nad 25 rokov uchádzať sa o toto miesto.

O priamu diskrimináciu na základe pohlavia by išlo aj vtedy, keby do zamestnania na vedúcu pozíciu vybrali z dvoch kandidátov rôzneho pohlavia muža aj napriek tomu, že žena by mala na uvedenú prácu lepšie predpoklady (vzdelanie, prax a pod.). Rozhodol by iba stereotyp, že muži sa viac hodia na vyššie funkcie.

Nepriama diskriminácia na základe pohlavia (rodu) sa navonok tvári ako neutrálny predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax, ale pri bližšom pohľade na vec sa ukáže [znevýhodňovanie](#) jednej alebo viacerých osôb voči ostatným.

„POZITÍVNA DISKRIMINÁCIA“

Neexistuje nič také ako „**pozitívna diskriminácia**“. Diskrimináciou totiž vždy označujeme znevýhodňovanie ľudí – a to sa jednoducho nikdy nedá považovať za pozitívne. Tento termín je nezmyselný, tie dve slová si navzájom protirečia. Správne označenie opatrení na vyrovnávanie existujúcej diskriminácie celých skupín obyvateľstva je dočasné vyrovnávacie opatrenia.

DOČASNÉ VYROVNÁVACIE OPATRENIA

V mnohých demokratických štátoch sa prijímajú takzvané **dočasné vyrovnávacie opatrenia**. Slúžia na dosiahnutie skutočnej rovnosti a dôstojných životných podmienok každého a každej z nás. Sú legitímnym nástrojom na to, aby sa skutočne odstránila nerovnosť a aby už neexistovali znevýhodňované skupiny.

V praxi takéto opatrenie znamená, že uchádzača alebo uchádzačku o prácu či pracovnú pozíciu na základe rasy, sexuálnej orientácie, náboženstva či pohlavia nevytlúčia, ale danú pozíciu získa **aj na základe týchto charakteristík**. Dôsledkom dočasných vyrovnávacích opatrení nie je, že s inými skupinami (majoritou) bude zaobchádzané horšie ako predtým.

NÁVRHY NA AUDIOVIZUÁLNE UKÁŽKY

ODKAZY:

• CHILD SOCIAL EXPERIMENT LOOKS AT GENDER EQUALITY

[Pozri na YouTube](#)

V kampani nórskeho odborového zväzu si deti (dievčatá a chlapci vo veku od 6 do 13 rokov) vyskúšajú pracovný život. Požadajú ich, aby naplnili dve vázy, jednu modrými a druhú ružovými guľkami. Po dokončení úlohy sú odmenení sladkosťami, pričom chlapci dostanú viac ako dievčatá. Chlapci i dievčatá vo videu dávajú najavo znepokojenie nad vyššou odmenou za tú istú prácu, veď odmena by mala byť rovnaká. Ak je nerovnosť odmeňovania v očiach detí neprijateľná, prečo by ju mali tolerovať dospelí?

• WHY WOMEN ARE PAID LESS

[Pozri na YouTube](#)

V epizóde televízneho projektu Explained v roku 2018 Why Women Are Paid Less Hillary Clinton a Anne-Marie Slaughter diskutujú o kultúrnych normách, ktoré sú stredobodom celosvetových rozdielov v odmeňovaní žien a mužov, vrátane „trestu za materstvo“. Ukážka zobrazuje aj udalosti, ktoré viedli k spoločenským zmenám v USA, ako sú vymenovanie prvej ženy za sudkyňu Najvyššieho súdu, kandidatúra prvej ženy v prezidentských voľbách či pôsobenie prvej ženy ako astronautky.

• INSPIRING THE FUTURE - REDRAW THE BALANCE

[Pozri na YouTube](#)

Ukážka zachytáva deti v materskej škôlke, ako už na začiatku svojho vzdelávania definujú mužské a ženské profesie. Deti v ukážke kreslia hasiča, chirurga a pilota stíhačky; celkom 61 obrázkov mužov a iba 5 žien. Potom do škôlky prichádzajú ženy, ktoré pracujú na zmienených pozíciách. Po stretnutí s nimi deti symbolicky prekreslili svoje obrázky, aby vyváženejšie zobrazili prítomnosť žien v rôznych (aj „mužských“) profesiách.

- **INSPIRE HER MIND - VERIZON COMMERCIAL**

[Pozri na YouTube](#)

Americká telekomunikačná firma Verizon sa rozhodla podporovať dievčatá v ich záľube vo vede a technike. Video oslovuje rodičov, aby zmenili svoje často rodovo stereotypné prístupy, ktoré bránia rozvoju technického, prírodovedného či matematického potenciálu dievčat a mladých žien.

- **MICROSOFT #MAKEWHATSNEXT**

[Pozri na YouTube](#)

Kampaň spoločnosti Microsoft #MakeWhatsNext vzdáva hold vynálezkyňiam a inšpiruje dievčatá, aby sa pripravovali na kariéru v oblasti vedy, techniky, inžinierstva a matematiky. Vo videu dievčatá nevedia odpovedať na otázku, či poznajú nejaké vynálezkyne. Nedokážu uviesť ani jedno meno. Zároveň sú prekvapené, že sa v škole dozvedajú len o vynálezcoch a takmer nič o vynálezkyňiach.

POČAS UKÁŽOK TREBA PRIPOMÍNAŤ

- Na trhu práce pretrvávajú horizontálna segregácia. Existuje napríklad veľa učiteliek, opatrovateliek, zdravotných sestier alebo asistentiek, ale málo programátoriek či stavebných inžinierok. Dobre zarábajúci informatici alebo riaditelia korporácií sú väčšinou muži, pričom zdravotných bratov alebo učiteľov je podstatne menej.
- Na trhu práce pretrvávajú vertikálna segregácia. Na vyšších riadiacich pozíciách je viac mužov ako žien. Kariérny postup je pre konkrétne pohlavie (spravidla pre ženy) v rámci spoločnosti alebo odvetvia obmedzený. Súčasťou vertikálnej segregácie je tzv. sklený strop.vzorov.
- Rodový mzdový rozdiel je jedným z kľúčových ukazovateľov rodovej nerovnosti na trhu práce.
- Matky sú na trhu práce často znevýhodnené oproti bezdetným ženám a ešte viac v porovnaní s pracujúcimi mužmi.

ČO SA DÁ ROBIŤ INAK

Uznanie za odvedenú prácu by malo byť rovnaké voči mužom i ženám bez ohľadu na to, či vykonávajú typicky ženskú alebo typicky mužskú prácu, alebo vykonávajú povolanie, ktoré je v rozpore so stereotypnými očakávaniami. Každý človek musí mať možnosť rozvíjať svoju jedinečnosť a uplatniť svoje schopnosti. Veď čo by malo byť zlé napríklad na úspešných vrcholových manažérkach alebo strojárkach či starostlivých zdravotných bratoch a otcoch v domácnosti?

Musíme **podporovať** ženy a dievčatá, aby sa zaujímali o technické, prírodovedné a IT smery. Musíme tiež vytvárať podporné mechanizmy pre vyššie zastúpenie žien v rozhodovacích pozíciách a ich participáciu vo verejnom živote. Zároveň musíme vytvárať podporné opatrenia pre zosúladovanie súkromného a pracovného života, k čomu patria aj vhodné podmienky pre plynulý návrat z materskej či rodičovskej dovolenky na trh práce.

OTÁZKY NA POVZBUDENIE KRITICKÉHO MYSLENIA

- Aké významné ženy zo slovenskej histórie poznáte?
- Aké významné ženy sú vo vašich učebniciach?
- Koľko žien máme momentálne vo vláde či v parlamente?
- Poznáte ženy, ktoré získali Nobelovu cenu?
- Prečo o mnohých významných osobnostiach ženského rodu nevieme?
- Myslíte, že dievčatá pri výbere budúcej kariéry motivujú aj ženské vzory? Nemalo by ich byť viac?

Ženy čelia na trhu práce aj vo verejnom živote rôznym bariéram a predsudkom, ktoré im bránia dostať sa napríklad do vrcholovej politiky, hoci v komunálnej politike, kde sa treba zblízka starať o potreby ľudí, je ich omnoho viac. Aké bariéry a predsudky to sú?

Napriek tomu, že až 66 % dievčat má v štvrtej triede rado prírodovedné predmety a matematiku, len 18 % z nich sa týmto oblastiam venuje na vysokej škole. Čo tento pokles ovplyvňuje? Bohatšie spektrum ženských vzorov v technických, prírodovedných či matematických profesiách dievčatá povzbudzuje pre výber povolania v týchto oblastiach.

- Ako podľa vás vyzerá kuchár a ako kuchárka?
- Prečo sklený strop pre muža neplatí? Ak áno, v akých prípadoch?
- Prečo vzniká rodový mzdový rozdiel?

Poukážeme na dvojitý meter pri vnímaní žien a mužov na trhu práce. Prečo sa nám kuchár spája s vysokou gastronómiou a pozíciou šéfkuchára, kým kuchárku si predstavíme skôr v školskej jedálni? Predstavuje dieťa a rodičovstvo pre mužov rovnaké ohrozenie diskrimináciou v práci ako u žien?

Mzdový rozdiel je výsledkom **kombinácie viacerých faktorov**. Je dôsledkom horizontálnej a vertikálnej segregácie na trhu práce, ako i ďalších fenoménov, ktoré sú dôsledkom a zároveň nástrojom reprodukcie rodovej nerovnosti. Skúsme pomenovať tieto faktory (sklený strop, sklená stena, sklený eskalátor, sklený útes).

- *Pomohlo by, keby boli domáce práce a starostlivosť o rodinu vyváženejšie rozdelené medzi mužov a ženy?*
- *Ako môžeme prispieť k dosiahnutiu férových pracovných podmienok pre mužov i ženy?*

Rozdelenie domácich prác znamená odľahčiť ženy od dvojitého až trojitého bremena (platená práca, starostlivosť o deti, starostlivosť o domácnosť). Zároveň uznanie za odvedenú prácu patrí rovnako ženám i mužom.

SÚVISIACE TÉMY

- antidiskriminačný zákon
- materská, otcovská a rodičovská dovolenka
- [ženy vo filmovom priemysle](#)
- [ženy vo vede a technike](#)
- [mansplaining](#)

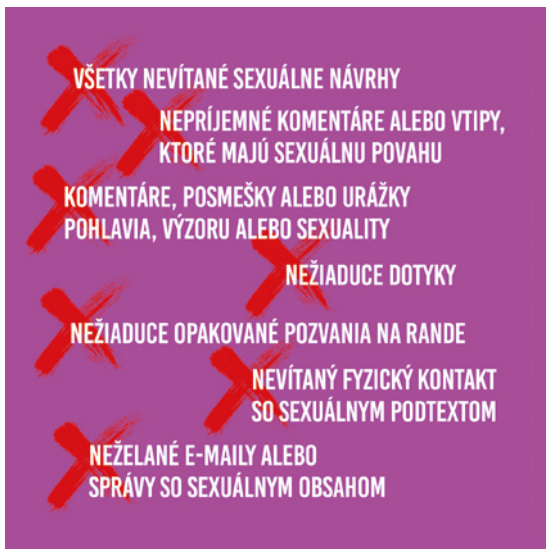

2.4 SEXUÁLNE A KYBERNETICKÉ OBŤAŽOVANIE

TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Čo všetko sa dá označiť za sexuálne obťažovanie?

Až 55 % žien v Európskej únii zažilo sexuálne obťažovanie. Niektoré výskumy navyše uvádzajú, že približne 87 až 94 % zamestnankýň a zamestnancov, ktorí sa stali terčom sexuálneho obťažovania na pracovisku, nikdy daný čin nenahlási.

„Sexuálne obťažovanie je verbálne, neverbálne alebo fyzické správanie sexuálnej povahy, ktorého úmyslom alebo následkom je alebo môže byť narušenie dôstojnosti osoby a ktoré vytvára zastrašujúce, ponižujúce, zneuctvujúce, nepriateľské alebo urážlivé prostredie.“ Antidiskriminačný zákon § 2a (5)

Pri sexuálnom obťažovaní (rodovo motivovanom obťažovaní) nejde o sex, sexuálnu túžbu alebo o nadviazanie vzťahu či zblíženie. V skutočnosti ide o **zneužitie alebo získanie moci a authority**, o dosiahnutie kontroly nad inou osobou a často dokonca o otvorený prejav agresie. Pískanie, nevhodné komentovanie výzoru alebo nepríjemné dotyky nikdy nie sú cestou k nadviazaniu úprimného vzťahu. Sexualita je v prípadoch sexuálneho obťažovania iba nástrojom moci a kontroly.

Sexuálne obťažovanie sa môže diať kdekoľvek – v práci, v škole, na univerzite, na ulici, v obchode, v klube, vo verejnej doprave, na letisku, a dokonca aj doma.

Kde je hranica medzi flirtovaním a obťažovaním?

Ak niektorá zo zúčastnených osôb vníma sexuálne narážky, návrhy a dotyky ako nepríjemné, nejde o flirt, ale o sexuálne obťažovanie.

V rôznych pracovných kolektívoch sú vzťahy nastavené rôzne. Niekde sú čisto formálne, inde sú vyslovene kamarátske. Nech je to tak či onak, nikto sa nesmie správať voči inému členovi alebo členke kolektívu urážajúco, zneuctujúco, ponižovať ho/ju alebo ho/ju zastrašovať.

Klasický príklad obťažovania je, keď kolega vedome zneužíva familiárnu atmosféru v kancelárii. Dotýka sa kolegyne, narúša jej osobný priestor, vypytuje sa na jej súkromie a sexuálny život. Ráno po príchode do práce si ju premeria pohľadom a utrúsi nejakú poznámku, napríklad o jej prsiach alebo zadku v nových šatách. Ak sa žena ohradí, dočká sa reakcie, že je netýkavka.

Dievčatá sa od útleho veku učia, že ich povinnosťou je, aby boli slušné a milé. Aby milo prikývli, usmiali sa alebo slušne opakovane odmietli, aj keď ich neprestávajúce pokusy o kontakt otravujú. Keď sa ohradia, zväčša ich obvinia, že „preháňajú“ alebo „nechápu srandu“.

Chlapcom sa zasa hovorí, že keď dievča povie nie, nemajú to vzdávať. Lebo vraj dievčatá chcú, aby ich dobýjali. Vžilo sa, že „správni muži“ si jednoducho zoberú, čo chcú. To ale prispieva k vzniku prostredia, v ktorom chýba rešpekt a potichu sa toleruje sexuálny nátlak a obťažovanie.

QUID PRO QUO?

Formy sexuálneho obťažovania

A/ Quid pro quo = niečo za niečo

Zuzana sa trápí s chémiou. Profesor ju zavolá do kabinetu a ponúkne jej doučovanie. Začne jej dávať sexuálne návrhy, a pritom ju uistuje, že jej len chce dať dobrú známku. Zneužíva autoritu vyučujúceho a svoju moc rozhodovať o študentkinom hodnotení.

Sexuálne obťažovanie často nemá svedkov. Páchateľ koná za zatvorenými dverami, kde medzi štyrmi očami vysloví jasnú požiadavku, čo treba urobiť pre získanie lepšej známky, povýšenia, vyššieho platu alebo pre udržanie si miesta.

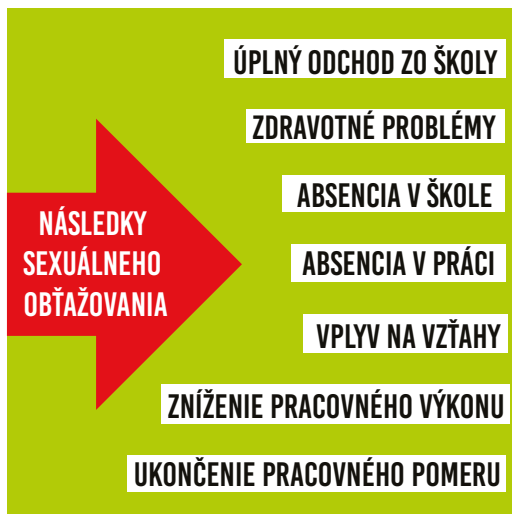
B/ Vytváranie urážlivého prostredia

Jana pracuje ako administratívna asistentka v autoopravovni. Mechanici pri komunikácii s ňou často používajú hrubé slová a vtipkujú s použitím sexuálnych narážok. Okrem toho je spoločná toaleta oblepená plagátmi nahých žien a Janu to uráža. Keď spomenula tieto problémy majiteľovi, povedal jej, že „ved' len žartujú“ a že je „len precitlivená“. Zamestnankyňa je však vystavená urážlivým verejným poznámkam, sexuálnym návrhom a materiálom so sexuálnou tematikou.

V skutočnosti sa takýmto spôsobom vedome vytvára nepriateľské a urážlivé pracovné prostredie. Ak človek musí pracovať v takomto prostredí, považuje sa to za formu sexuálneho obťažovania.

Následky vyrovnávania sa so sexuálnym obťažovaním

Povedzme NIE

Reakcia osoby, ktorá zažíva obťažovanie, vždy závisí od konkrétnej situácie, od daného vzťahu aj od prostredia, v ktorom sa obťažovanie deje. V zásade platí, že je dôležité, aby dala slovné alebo inak najavo, že si takéto správanie neželá. Je však na nás všetkých, aby sme si uvedomovali svoje správanie a vyvarovali sa obťažovania, nech už má akúkoľvek formu.

Z výskumov vyplýva, že so sexuálnym obťažovaním sa stretávajú ženy aj muži, majú však tendenciu na situáciu reagovať rozdielne. Zatiaľ čo pre mužov je taká skúsenosť častokrát skôr nepríjemná alebo smiešna, pre ženy je väčšinou zstrašujúca až desivá.

Práve ženy majú veľmi často strach ozvať sa, najmä ak by tým bolo ohrozené ich bezpečie alebo ak ide o sexuálne obťažovanie zo strany učiteľa, profesora či šéfa. Majú obavy, že dostanú horšiu známku, neprejdú do ďalšieho ročníka alebo stratia prácu. Alebo z toho, že sa obťažovanie ešte zintenzívni. **Vtedy veľmi pomôže, ak svedkovia obťažovania nebudú ľahostajní a dajú najavo, že takéto správanie je neprijateľné.**

Kybernetické obťažovanie

Je až 50 % pravdepodobnosť, že žene, ktorá má telefón a prístup na internet, niekto niekedy poslal nahú fotku svojho rozkroku, hoci o to vôbec nemala záujem. Nevyžiadané fotky pohlavných orgánov sú formou kybernetického sexuálneho obťažovania.

Kybernetickému obťažovaniu dochádza prostredníctvom emailov, textových alebo online správ a internetu. Môže mať veľa podôb:

- **emaily, textové alebo online správy so sexuálnym podtextom,**
- **nevhodné alebo urážlivé návrhy na sociálnych sieťach alebo internetových četoch,**
- **hrozby fyzického alebo sexuálneho násillia v emailoch, textových alebo online správach,**
- **nenávisťné prejavy (hate speech), ktoré človeka očierňujú, urážajú či ohrozujú na základe pohlavia (rodu), rasy, vierovyznania alebo sexuálnej orientácie.**

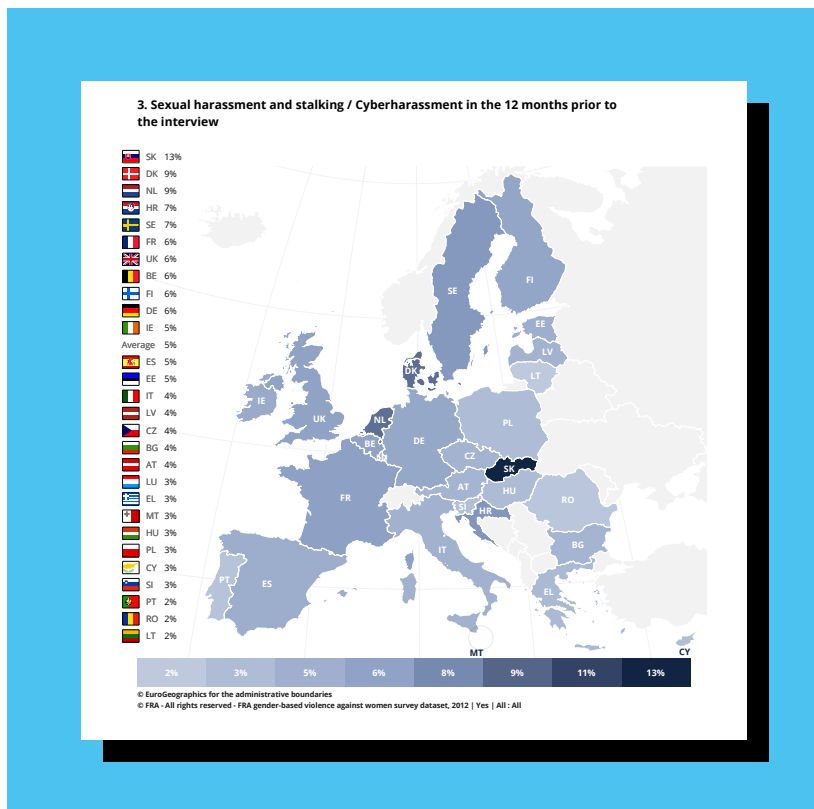
Podľa prieskumu Agentúry Európskej únie pre základné práva (FRA 2012) je na Slovensku najvyššia miera výskytu kybernetického obťažovania zo všetkých členských štátov EÚ: Až 13 % žien zažilo formu kybernetického obťažovania za posledný rok. Priemer EÚ je pritom 5 %.

Zo zisťovania Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave vyplýva, že so sexuálnymi narážkami a komentármi na internete má skúsenosť 37 % dievčat a 22 % chlapcov.

**37 % DIEVČAT
A 22 % CHLAPCOV**

36,4 % dievčat a 14,9 % chlapcov zažilo, že ich niekto na internete presviedčal alebo nútil, aby mu poslali svoju fotografiu alebo video a 25,9 % dievčat a 16,3 % chlapcov uvádza, že na internete zažili sexuálne obťažovanie.

Prenasledovanie

Stalking (prenasledovanie) je opakované, nechcené, systematické, dlhodobé obťažovanie nevyžiadanými esemeskami, emailmi, rôznymi druhmi četu, telefonátmi, nežiaducou pozornosťou alebo dokonca cieľným sledovaním. Znižuje kvalitu života osoby, ktorá je jeho terčom a ohrozuje jej bezpečnosť.

Stalkerov (prenasledovateľov) nestačí zablokovať. Obvykle po prvom zablokovaní neprestanú. Vytvárajú si stále nové účty alebo obeť kontaktujú cez stránky, na ktorých zablokovanie nie je možné.

Existujú prípady, keď stalker poslal svojej obeti stovky emailov, esemesiek alebo sa ju po všetkých neúspešných pokusoch snažil kontaktovať tak, že jej na účet poslal jeden cent a správu vložil do kolónky „správa pre prijímateľa“.

Veľa ľudí má prirodzenú tendenciu takéto správy automaticky vymazať. Odporúčame ti to však nerobiť. Práve naopak, všetko treba ukladať, lebo ich možno budeš neskôr potrebovať.

Keď to zájde príďaleko, je dôležité vedieť, že na Slovensku je stalking považovaný za [trestný čin nebezpečného prenasledovania](#). Ak cítiš obavy o svoju bezpečnosť, nečakaj a určite sa obráť na políciu.

Prenasledovanie dokáže byť traumatické. Môže vyvolávať úzkosť a panické záchvaty, zhoršovať spánok, spôsobiť depresiu alebo vyvolávať u obťažovanej osoby pocit, že už nemá kontrolu nad svojím životom.

Nebezpečné prenasledovanie môže prerásť až do trestného činu nebezpečného vyhrážania, pred ktorým obťažovanú osobu chráni trestný zákon.

Kybernetické prenasledovanie zažilo 8 % žien na Slovensku od veku 15 rokov, pričom európsky priemer je 5 %.

NÁVRHY NA AUDIOVIZUÁLNE UKÁŽKY

ODKAZY:

- **HOW TO NOT SEXUALLY HARASS SOMEONE**

[Pozri na YouTube](#)

V satirickej zábavnej šou moderátorka na praktických príkladoch prezentuje publiku, čo v skutočnosti je sexuálne obťažovanie. Názorne vysvetľuje, že definovať hranicu, za ktorou už hovoríme o sexuálnom obťažovaní, nie je také náročné, ako by sa niekomu mohlo zdať.

POČAS UKÁŽOK TREBA PRIPOMÍNAŤ

- Sexuálne obťažovanie zahŕňa všetky nevítané sexuálne návrhy, nepríjemné komentáre alebo vtipy sexuálnej povahy, nežiaduce dotyky, nežiaduce opakované pozvania na rande, nevítaný fyzický kontakt so sexuálnym podtextom, neželané emaily alebo správy so sexuálnym obsahom.
- Nejde o sex, sexuálne uspokojenie alebo o nadviazanie vzťahu, ale o zneužitie moci, dosiahnutie kontroly a mnohokrát dokonca o otvorený prejav agresie.
- Až 55 % žien v Európskej únii zažilo sexuálne obťažovanie. Niektoré výskumy navyše uvádzajú, že približne 87 až 94 % zamestnankýň a zamestnancov, ktorí sa stali terčom sexuálneho obťažovania na pracovisku, nikdy daný čin nenahlási.
- Ak niektorá zo zúčastnených osôb vníma sexuálne narážky, návrhy a dotyky ako nepríjemné, nejde o flirt, ale o sexuálne obťažovanie.
- Súčasťou obťažovania je aj kybernetické obťažovanie. Ide o emaily, textové alebo online správy so sexuálnym podtextom, nevhodné alebo urážlivé návrhy na sociálnych sieťach alebo internetových četoch a nenávisťné prejavy.

ČO SA DÁ ROBIŤ INAK

LIST, EMAIL, SMS...

Povedať človeku, ktorý ťa obťažuje, aby s tým prestal. Najlepšie listom, emailom alebo esemeskou. Napísať mu, čo v jeho správaní považuješ urážlivé, a uložiť si kópiu tejto správy.

Urobiť si záznam o obťažovaní. Zapísať si podrobnosti o každom incidente vrátane dátumu a času. Zdokumentovať, čo sa presne stalo a podrobne zaznamenať všetky urážlivé slová aj svoje odpovede. Zapísať si treba aj mená svedkov a svedkýň.

Urobiť si printscreeny všetkej odoslanej aj prijatej pošty s každým, s kým si o situácii komunikovala či komunikoval. Tieto informácie by mohli byť rozhodujúce pri prípadnom súdnom riešení obťažovania.

Podat' sťažnosť čo najvyššie. Mnoho vysokých škôl a firiem má stanovené interné postupy nahlasovania sexuálneho obťažovania. A ak ich aj nemajú, treba sa obrátiť na vyššiu autoritu, riaditeľa školy alebo dekanát či rektorát.

Podat' podnet na [inšpektorát práce](#).

Napísať na Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. To tvoju situáciu odborne posúdi a môže ťa bezplatne právne zastupovať.

AKTIVITA NA POVZBUDENIE KRITICKÉHO MYSLENIA

Úloha (40 min.)

Vytvorte v triede pracovné skupiny zmiešané z chlapcov a dievčat. Každá skupinka si určí jednu zodpovednú osobu, ktorá bude mať k dispozícii zoznam otázok bez odpovedí. Táto osoba v skupine bude klásť otázky, o ktorých členovia a členky skupiny môžu diskutovať a spoločne dospieť k odpovedi. Odpovede na jednotlivé otázky si skupina zaznamená na papier.

Po 20 minútach skupiny odprezentujú ostatným v triede odpovede na jednotlivé otázky. Porozprávajte sa o odpovediach spoločne v triede a kriticky sa nad nimi zamyslite. Pomôcť si môžete predloženými odpoveďami na jednotlivé otázky.

Q: To už tým ženám nemôžem ani otvoriť dvere?

A: Môžeš, zdvorilosť neznamená, že sa hneď dopúšťaš sexuálneho obťažovania.

Q: To už nemôžem ani pozvať ženu na drink alebo večeru?

A: Môžeš. Ak je s tým ona ok. Stačí položiť jednoduchú otázku: „Môžem ťa pozvať?“ Ak povie, áno, zaplať. Ak povie nie, nenaliehaj. Rešpektuj ju.

Q: Sú obťažované iba ženy?

A: *Nie. Obťažovaní môžu byť i muži a páchatelkami môžu byť i ženy. A aj muži majú právo sa proti obťažovaniu rázne ohradiť.*

Q: Kde je hranica medzi nevinným flirtom a obťažovaním?

A: *Tam, kde to je niekomu z dvojice nepríjemné. Flirtovanie je vzájomné správanie, pri ktorom sa obe strany úmyselne zblížujú a toto zblíženie má sexuálny podtón.*

Q: Ide o sexuálne obťažovanie, ak pozvem kolegyňu na rande?

A: *Ak váš zamestnávateľ nemá pravidlo, ktoré priamo vylučuje randenie zamestnancov, je najlepšie, ak budeš dodržiavať pravidlo „jeden pokus a dost“. Ak pozveš kolegyňu na rande a ona ti dá najavo, že nemá záujem, nepýtaj sa znova. Opakované žiadosti o rande už môžu znamenať obťažovanie. Jedno zdvorilé pozvanie pravdepodobne za obťažovanie považované nebude.*

Q: Prečo by už len rešpektovaní a úspešní muži obťažovali ženy?

A: *Sexuálne obťažovanie je založené na zneužívaní pozície moci. Preto k nemu dochádza oveľa častejšie medzi ľuďmi, medzi ktorými sú mocenské (statusové) rozdiely. Obťažovať môže ktokoľvek – starší aj mladší, slobodní aj ženatí, osoby rovnakého aj odlišného pohlavia alebo etnického pôvodu.*

Q: Sú obťažujúci vždy v nadradenej pozícii voči obeti?

A: *Nie. Napriek tomu, že sexuálne obťažovanie využíva pozíciu moci, veľmi bežné sú aj prípady obťažovania spolužiakmi, spolužiačkami, kolegami alebo kolegyňami. Existujú aj prípady sexuálneho obťažovania podriadenými alebo obťažovanie zo strany klienta.*

Q: A nie je sexuálne obťažovanie trochu zbytočne nafukované? Ved' je to predsa sranda.

A: *Sexuálne obťažovanie je urážlivé a ponižujúce. A môže mať pre obeť veľmi vážne následky. Nedeje sa preto, aby pobavilo. Práve naopak, ide o zneužitie alebo získanie moci a autority, o dosiahnutie kontroly nad obeťou a často dokonca o otvorený prejav agresie. Platí, že ak je raz niekomu niečo nepríjemné, nebudem mu to robiť.*

Q: Nezažívajú sexuálne obťažovanie len ľudia, ktorí sú atraktívni?

A: *Sexuálne obťažovanie nemá nič spoločné s príťažlivosťou alebo sexuálnou túžbou. Jeho cieľom je poniženie, šikanovanie a zastrašovanie obete bez ohľadu na jej vzhľad.*

Q: Nekoledujú si niektoré ženy o sexuálne obťažovanie tým, že sa vyzývavo obliekajú alebo správajú?

A: *Nie. Nikto nechce byť zastrašovaný, ponižovaný alebo vydieraný. Navyše, štúdie dokazujú, že na oblečení vôbec nezáleží. Ženy, ktoré sa obliekajú konzervatívnejšie, sú obťažované v úplne rovnakej miere. Toto tvrdenie okrem toho predpokladá, že násilné správanie je mužom vlastné, a tým ich znevažuje. Ak sa týmto spôsobom snažíme ospravedlniť násilné správanie mužov, vlastne ich tým urážame.*

Q: Nie sú mnohé obvinenia zo sexuálneho obťažovania vymyslené?

A: *Nie. Falošné obvinenia zo sexuálneho obťažovania neprinášajú obeti naozaj žiadne výhody. Obete zriedkavo nahlasujú skúsenosti s obťažovaním, pretože je to náročný, nepríjemný a zdĺhavý proces. Obete nezriedka majú pocit, že im nikto neverí. Ľudia, ktorí krivo obviňujú, majú aj preto len zriedkavo z obvinenia čo získať.*

SÚVISIACE TÉMY

- sexuálne obťažovanie na vysokých školách
- násilie na ženách
- kultúra mlčania
- Trestný zákon

2.5 NÁSILIE NA ŽENÁCH

TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Čo je rodová podmienenosť násilia?

Rodová podmienenosť násilia znamená, že násilie páchané na ženách sa netýka jedného konkrétneho vzťahu. Je výsledkom pretrvávania rodovej nerovnosti a rodových stereotypov v spoločnosti. Predsudky o slabých ženách a silných mužoch ovplyvňujú predstavy o ženskosti a mužskosti. Niektorí muži používajú násilie ako prostriedok udržiavania svojej nadvlády a kontroly nad ženami. Od iných foriem násilia sa rodovo podmienené násilie odlišuje tým, že násilie sa deje ženám práve preto, že sú ženy.

Štatistiky o tom, čo ženy a dievčatá žijúce na území Európskej únie zažívajú od dovŕšenia 15 rokov, sú alarmujúce.

1 z 3

ZAŽILA FYZICKÉ
A/ALEBO SEXUÁLNE
NÁSILIE

1 z 2

ZAŽILA SEXUÁLNE
OBTŔAŽOVANIE

1 z 20

BOLA
ZNÁSILNENÁ

1 z 5

BOLA
PRENASLEDOVANÁ
STALKEROM

95%

OBETÍ OBCHODOVANIA S ĽUĎMI
ZA ÚČELOM SEXUÁLNEHO
ZNEUŽÍVANIA SÚ ŽENY

**KAŽDÁ TRETIA ŽENA NA SLOVENSKU ZAŽILA
POČAS SVOJHO ŽIVOTA NÁSILIE OD MUŽA.
IBA 12% ŽIEN UVIEDLO, ŽE NAJZÁVAŽNEJŠÍ
PRÍPAD NÁSILIA, KTORÉ ZAŽILI,
RIEŠILA POLÍCIA.**

Násilie v intímnych vzťahoch

Pojem násilie v intímnych alebo partnerských vzťahoch označuje všetky formy fyzického, sexuálneho, psychického a ekonomického násillia medzi súčasnými alebo bývalými partnermi alebo manželmi. Nezáleží na tom, či páchatel má alebo v minulosti mal s obeťou spoločnú domácnosť.

Násilie má rôzne formy, ktoré sa často dejú naraz

Hádka ≠ násilie

Medzi hádkou a násilím je dôležitý rozdiel. V hádke ide o spor rovnocenných partnerov, ktorí majú rozdielny názor alebo záujmy a snažia sa ich presadiť. V hádke môže vyhrať jedna zo zúčastnených strán alebo sa môže skončiť uzavretím kompromisu. **Podstatné však je, že každá strana síce možno používa iné prostriedky na presadenie svojho názoru, ale pri jeho presadzovaní majú rovnocenné šance.**

Naopak, násilie je postavené na nerovnováhe moci. Motivácia násilníka vychádza zo snahy ovládať alebo utláčať: ponižovaním, vyvolávaním strachu, fyzickým a psychickým týraním.

Sexuálne násilie

Sexuálne násilie sa vzťahuje na sexuálne aktivity, ku ktorým dôjde bez explicitného (jasného a nepochybného) súhlasu obete. Nejde len o použitie hrubej fyzickej sily. Použitie nátlaku, vyhrážanie sa, zastrašovanie, vydieranie sú takisto považované za základné prejavy sexuálneho násillia. Mladé dievčatá a ženy (najmä vo veku 16 – 19 rokov) sú vystavené výrazne zvýšenému riziku sexuálneho násillia (WHO 2010, RAINN 2016).

- ~~X~~ PRESTAŇ“ ZNAMENÁ NIE.
- ~~X~~ „NEMÁM NA TO CHUŤ“ ZNAMENÁ NIE.
- ~~X~~ KEĎ SA OTOČÍ, ZNAMENÁ TO NIE.
- ~~X~~ „NECHCEM“ ZNAMENÁ NIE.
- ~~X~~ ODSTRČENIE ZNAMENÁ NIE.
- ~~X~~ KEĎ JE OPITÁ ALEBO ZDROGOVANÁ, ZNAMENÁ TO NIE.
- ~~X~~ „NECHAJ MA NA POKOJI“ ZNAMENÁ NIE.
- ~~X~~ OMDLETIE ZNAMENÁ NIE.
- ~~X~~ PLAČ ZNAMENÁ NIE.
- ~~X~~ „NIE SOM PRIPRAVENÁ“ ZNAMENÁ NIE.
- ~~X~~ KRIK ZNAMENÁ NIE.
- ~~X~~ „NEROB“ ZNAMENÁ NIE.
- ~~X~~ „CHOĎ ODO MŇA PREČ“ ZNAMENÁ NIE.
- ~~X~~ „VYPADNI!“ ZNAMENÁ NIE.

SEXUÁLNE NÁSILIE JE NA SLOVENSKU TRESTNÉ,

keď napĺňa jednu zo skutkových podstát trestných činov proti ľudskej dôstojnosti. Tieto trestné činy sú tzv. oficiálnymi deliktmi. Orgány činné v trestnom konaní sú povinné ich stíhať z úradnej povinnosti, a to aj bez súhlasu obete. Trestnými činmi proti ľudskej dôstojnosti podľa zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona sú: znásilnenie (§ 199 TZ), sexuálne násilie (§ 200 TZ), sexuálne zneužívanie (§ 201 a 202 TZ).

Medzi formy sexuálneho násillia a nátlaku patrí napríklad:

K znásilneniu alebo sexuálnemu násiliu len málokedy dochádza v tmavej uličke či v parku.

Najčastejšie išlo o bývalých alebo súčasných partnerov žien (38 %) alebo o ich známych (28 %). V 12 % prípadov boli páchatelmi nadriadení alebo kolegovia, v 10 % prípadov príbuzní.

Nie, znamená nie

Ak žena povie možno, myslí možno. Ak povie nie, myslí nie. Je dôležité, aby sa dievčatá a ženy nebáli povedať, keď sa im niečo nepáči. Rovnako dôležité je ale aj to, aby chlapci a muži ich nesúhlas hneď na prvý raz rešpektovali.

Alkohol nie je príčinou násilia

Alkohol je iba jeho stimulátorom. Odbúrava zábrany, a preto sa agresívne impulzy zosilňujú. Polovica žien zažívajúcich násilie uvádza alkohol ako najčastejší spúšťač násilia. To však neznamená, že násilník môže svoje správanie zvaliť na alkohol. Stav opitosti využívajú násilníci muži ako argument, aby nemuseli prevziať zodpovednosť za svoje činy.

Nezáleží na tom, čo má obeť oblečené

Nie je namieste obviňovať ženy, ktoré zažili sexuálne násilie, že dostatočne nepredvídali rizikové okolnosti. Vyjadrenia, že za sexuálne násilie môže akýmkoľvek spôsobom žena sama, sú mimoriadne zraňujúce, pretože prenášajú zodpovednosť na obeť a ospravedlňujú páchateľa.

Ľudia často obviňujú obeť nie preto, že by vo svojej podstate boli zlí alebo neempatickí, ale preto, že takéto myslenie im umožňuje veriť, že majú veci pod kontrolou. Chcú uveriť, že za to mohla krátka sukňa alebo alkohol. Chcú jednoducho uveriť, že im sa to stať nemôže.

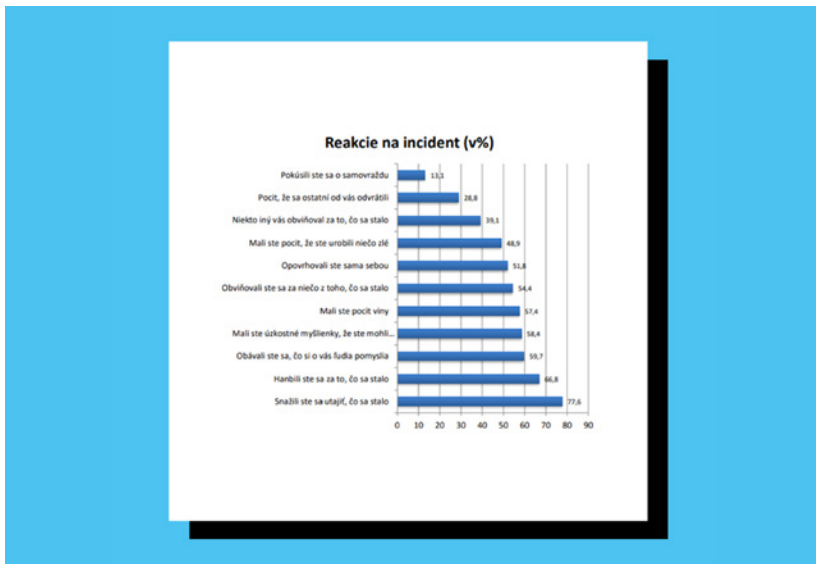
ZA NÁSILIE JE VŽDY ZODPOVEDNÝ PÁCHATEĽ

Tendencia obviňovať obeť tiež čiastočne pramení z podvedomej potreby veriť, že svet je spravodlivé a dobré miesto. Keď sa niekomu stane niečo zlé, často veríme, že musel urobiť niečo, prečo si zaslúžil taký osud. Sociálna psychológia označuje tento jav ako fenomén spravodlivého sveta.

Mnoho ľudí si podvedome myslí, že našu dôveru a podporu si zaslúžia len obeť, ktoré sú bezúhonné, nepijú alkohol, sú cudné, sympatické a slabšie ako páchateľ. Vychádza to z mýtu „ideálnej obeť“. Takéto obeť sú len zriedkavo spochybňované, verejnosť, médiá, ale dokonca aj orgány činné v trestnom konaní sa takmer vždy postaví na ich stranu. Ak ale obeť niektorú z uvedených ideálnych charakteristík nespĺňa, ťažšie získa podporu alebo sa dovoľá spravodlivosti. To bráni mnohým obeť, aby vyhľadali pomoc a prehovorili o tom, čo sa im stalo.

Sexuálne násilie má dlhodobý vplyv na životy žien

Ženy so skúsenosťou partnerského alebo nepartnerského sexuálneho násillia najčastejšie pociťovali trápnosť (66,0 %), hanbu (57,5 %) a strach (56,9 %); často aj hnev (49,3 %) a vinu (36,6 %). Štvrtina žien zažila šok (26,9 %).

Nástrahy online: pomsta pornom

Veľmi vážnou formou kybernetického násillia je šírenie intímnych fotografií alebo videí bez súhlasu zobrazovaného človeka. Tohto násillia sa dopúšťajú najmä bývalí partneri. Až 90 % obetí pomsty pornom (revenge porn) sú ženy. Počet prípadov stále narastá a vek obetí aj páchatel'ov prudko klesá, pričom je často nižší ako 15 rokov. Môžu to byť fotky alebo videá, ktoré osoba zdieľala so svojím partnerom/partnerkou, alebo aj také, ktoré vznikli bez jej súhlasu.

Keď útočník takýto obsah zdieľal na internete, obeť nemá kontrolu nad tým, kto obsah uvidí. Bezmocnosť, narušenie dôvery a pocit poníženia môžu zanechať hlbokú jazvu. Takáto pomsta už dokonca dovedla dievčatá k samovražde alebo ohrozila ich šancu mať v budúcnosti plnohodnotný vzťah.

Ako sa chrániť v online priestore?

Je dôležité uvedomiť si, že ak človek niekoho manipuluje, aby mu poslal intímnu fotku, táto osoba nie je povinná intímnu fotografiu zasláť. Manipulácia a nátlak nikdy nie sú prejavmi lásky. Láska nie je o vynucovaní si vecí.

Pokiaľ dôjde k tvorbe intímnej fotografie, je dôležité mať na pamäti:

- **v žiadnom prípade neposielaj fotografie, na ktorých je tvár,**
- **z fotky vymazať tetovania, znamienka, šperky, detaily spálne, diplomy či fotografie v pozadí, podľa ktorých by sa dala spoznať konkrétna osoba,**
- **vypnúť v nastavení svojho telefónu GPS pri zhotovovaní fotografie, aby sa nestalo, že človek na druhej strane vytrasuje tvoju adresu,**
- **na staršie fotky použiť aplikáciu, ktorá zo snímky zmaže GPS údaje (napríklad Photo Extension No GPS).**

Fotka sa nemusí vymazať, ani keď je poslaná cez Instagram alebo Snapchat, ktoré sľubujú jej vymazanie o niekoľko sekúnd. Existujú aplikácie (tweak aplikácie), ktoré nastavenia obídu a fotku priamo stiahnu do telefónu bez toho, aby sme o tom vedeli. Čokoľvek raz pošleš z telefónu, začne existovať vo virtuálnom svete.

PÄŤ PRAVIDIEL

1. Ak niekto raz povie, že fotku poslať nechce, netlač ho do toho, nemanipuluj, nevydieraj. Takéto odmietnutie fakt neznamená, že ti nedôveruje alebo ťa nemá rád. Slovo „nie“ neznamená áno. Slovo „nie“ neznamená ani „možno“. „Nie“ skrátka znamená „nie.“
2. Partner alebo partnerka ti tým, že ti fotku poslali, vyjadrili veľkú dôveru. Neposielaj a neukazuj ju kamarátom ani kamarátkam.
3. Ak sa rozídete, je etické všetky takéto fotky vymazať.
4. Aj keď sa vo vzťahoch môže stať čokoľvek, za žiadnych okolností sa nenechaj ovládnuť emóciami a fotku nezverejňuj. Partnerovi alebo partnerke tým totiž s veľkou pravdepodobnosťou ublížiš na celý život.
5. Skrátka, platí zlaté pravidlo: „Nerob druhým to, čo nechceš, aby oni robili tebe.“

NÁVRHY NA AUDIOVIZUÁLNE UKÁŽKY

ODKAZY:

- **PRETOŽE HOVORÍM NIE: NÁHODNÝ SVEDOK**

[Pozri na YouTube](#)

Video je súčasťou prvej celoslovenskej kampane proti sexuálnemu násiliu „Pretože hovorím nie“. Zobrazuje náhodného svedka sexuálneho násillia odohrávajúcего sa v prítmí auta niekde na veľkej párty, koncerte či festivale. Najprv to vyzerá, že ostane pasívny. Nakoniec však proti násiliu úspešne zasiahne. Video poukazuje na to, aké dôležité je, aby sme neodvracali zrak.

- **SÚHLAS JE VŠETKO**

[Pozri na YouTube](#)

Video britskej regionálnej polície Thames Valley Police v slovenskom dabingu veľmi názorne a nespochybniteľne vysvetľuje, aké dôležité je citlivo vnímať jasný nesúhlas, súhlas, ale najmä jeho absenciu pri obyčajnom pozvaní na čaj. Či ide o čaj alebo o sex, ani jedno nejde bez súhlasu, pretože súhlas je všetko.

- **IT'S ILLOGICAL: THE WEDDING CATERER**

[Pozri na YouTube](#)

Znásilnenie je jediným činom, ktorý sa obhajuje tým, že pokušenie bolo príliš veľké a nedalo sa odolať. Ukážka využíva túto istú logiku, pokušením je v tomto prípade neodolateľná svadobná torta, čo len vyzdvihuje nezmyselnosť takéhoto argumentu.

POČAS UKÁŽOK TREBA PRIPOMÍNAŤ

- Násilie na ženách je výsledkom pretrvávania rodovej nerovnosti a rodových stereotypov v spoločnosti.
- Násilie má rôzne formy, ktoré sa často dejú naraz (fyzické násilie, ničenie majetku, vyvolávanie strachu a vyhrážanie sa, ekonomické násilie, sexuálne násilie, sociálne násilie, psychické násilie).
- Medzi hádkou a násilím je dôležitý rozdiel. V hádke ide o spor rovnocenných partnerov, ktorí majú rozdielny názor alebo záujmy a snažia sa ich presadiť. Naopak, násilie je postavené na nerovnováhe moci. Motivácia násilníka vychádza zo snahy ovládať alebo utláčať.
- Medzi formy sexuálneho násillia a nátlaku patrí napríklad: preniknutie do tela, pokus o znásilnenie, nechcené sexuálne návrhy alebo sexuálne obťažovanie, nechcené sexuálne dotyky.
- Súhlas je platný iba vtedy, keď máš slobodu a možnosť rozhodnúť sa. Ak niekto nie je schopný povedať nie, neznamená to áno. Sexuálny styk s niekým, kto je opitý takmer do bezvedomia, je znásilnenie.
- Alkohol nie je príčinou násillia.
- Znásilnenie alebo sexuálne násilie sa len málokedy stane v tmavej uličke v parku, 88 % obetí páchatela poznalo.
- Za násilie je vždy zodpovedný páchatel', je jedno, čo mala obeť oblečené alebo ako sa správala.
- Osobe, ktorá prežila sexuálne násilie, je dôležité prejavit' dôveru a podporu a vyjadriť empatiu.
- Veľmi vážnou formou násillia je kybernetické násilie, ktorého sa dopúšťajú najmä bývalí partneri. Ide o šírenie intímnych fotografií alebo videí bez súhlasu zobrazovaného človeka.

ČO SA DÁ ROBIŤ INAK

Ak sa osoba zdôverí, že zažila alebo zažíva násilie, základom je veriť jej, nezľahčovať situáciu, nespochybňovať ju a neospravedlňovať násilie zo strany páchatela. Osoby, ktoré prežili sexuálne násilie, často trápí subjektívny pocit viny. Ak sa tak vyjadria, je dôležité stále, aj opakovane, pripomínať, že zodpovednosť za násilie nesie výlučne páchatel. Ak budeme nástožčivo zisťovať, čo sa stalo a prečo sa to stalo, môžeme obavy osoby, ktorá prežila násilie, len zvýšiť. V tejto ťažkej chvíli nie je našou úlohou byť detektívom, ale oporou. Ak sa vám niekto zverí so skúsenosťou s násilím, znamená to, že vám dôveruje. Uistite ju, že vám môže dôverovať aj naďalej a že budete rešpektovať jej súkromie. Nehovorte o jej príbehu s inými ľuďmi bez jej vedomia a súhlasu.

Postoje mužov k tejto téme zohrávajú dôležitú úlohu. Muži sa často nachádzajú v mocenskej pozícii. Preto dokážu ostatným mužom odovzdať myšlienky, ktoré muži od žien neprijmú. Je treba, aby bolo viac mužov, ktorí nebudú ticho a budú mať odvahu a silu postaviť sa rázne proti sexuálnemu násiliu a násiliu na ženách. Násilie je problémom, ktorý sa týka nás všetkých.

OTÁZKY NA POVZBUDENIE KRITICKÉHO MYSLENIA

- Čo spôsobuje skutočnosť, že obeťami násilia sú častejšie ženy?
- Môžu byť obeťami násilia i muži?
- Záleží na tom, čo má žena na sebe oblečené alebo či sa vyzývavo správala, alebo či bola pod vplyvom alkoholu?

Preskúmame ako rodová nerovnosť a rodové stereotypy v spoločnosti prispeievajú k rodovo podmienenému násiliu. Predsudky o slabých ženách a silných mužoch ovplyvňujú predstavy o ženskosti a mužskosti. Niektorí muži používajú násilie ako prostriedok udržiavania svojej nadvlády a kontroly nad ženami.

Obeťou sexuálneho násilia sa môžu stať aj chlanci a muži, pričom páchatelom môže byť muž alebo žena. Predstava, že by muž mohol byť znásilnený, nie je v našej kultúre taká samozrejماً ako predstava, že sa to stane žene. Pre mužov môže byť v dôsledku rodových stereotypov ťažšie pripustiť si, čo sa stalo a vyhľadať odbornú pomoc.

Vyvráťme mýty, že obeť urobila niečo, čo nemala: provokovala násilníka, išla k nemu domov, bola pod vplyvom alkoholu, správala sa rizikovo, išla sama v noci tmavou uličkou. Upozorníme, že za násilie je zodpovedný vždy ten, kto ho pácha.

- *Vie človek vždy odhadnúť, kedy druhá osoba naozaj chce mať sex? Poznáte nejaké spôsoby, ako sa o tom uistiť?*
- *Môžete povedať „nie“ osobe, s ktorou ste vo vzťahu?*
- *Môže niekto dať „súhlas“, ak je pod vplyvom alkoholu?*

Súhlas je dôležitým nástrojom sexuálneho života. Ak žena povie možno, myslí možno. Je dôležité, aby sa dievčatá a ženy nebáli povedať, keď sa im niečo nepáči. Rovnako dôležité je ale aj to, aby chlapci a muži ich nesúhlas hneď na prvý raz rešpektovali.

- *Ako môžeme pomôcť osobe, ktorá zažila alebo zažíva násilie?*

Ak sa osoba zdôverí, že zažila alebo zažíva násilie, základom je veriť jej, nezľahčovať situáciu, nespochybňovať ju a neospravedlňovať násilie zo strany páchatela.

- *Je to bezpečné, keď pošlete niekomu svoju intímnu fotku? Čo sa môže stať?*

Preskúmame spoločne nástrahy internetu a spôsoby, ako sa týmto nástrahám vyhnúť.

SÚVISIACE TÉMY

- kybernetické obťažovanie
- prenasledovanie (stalking)
- [domáce násilie](#)
- [varovné signály pre ženy](#)
- [toxická maskulinita](#)

2.6 FEMINIZMUS

TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Feminizmus ako ľudskoprávne hnutie má niekoľko vĺn. Prvá vlna feminizmu v 19. storočí a začiatkom 20. storočia sa sústredila predovšetkým na získanie volebného práva pre ženy. Volebné právo žien dnes považujeme za samozrejmé a už sa nezamýšľame nad otázkou, či nie je „neženské“ a či jeho uplatňovanie, vyžadujúce samostatné rozhodovanie, vážne nenaruša zdravie a morálku žien (ved' napokon i dnešná definícia pravej ženskosti predpokladá, že žena „nevie, čo chce“, „pýta sa iných, nechá si poradiť“, „je nesamostatná“). Prvou krajinou, v ktorej ženy roku 1893 získali volebné právo, bol Nový Zéland. V Československu mali ženy volebné právo od roku 1919.

„NEVIE, ČO CHCE“

Druhá vlna feminizmu, ktorá sa v USA a západnej Európe začala v 60. rokoch a 70. rokoch minulého storočia, spočiatku sústreďovala na prístup žien k platenej práci, na reprodukčné a sexuálne práva a zdravie. Postupne sa spektrum tém stále viac rozširovalo: násilie páchané na ženách a deťoch (osobitne problematika sexualizovaného násillia), nedostatočné zastúpenie žien na všetkých úrovniach rozhodovania v spoločnosti, dominancia „mužského“ pohľadu a neviditeľnosť žien vo vede, výskume a vzdelávaní a ďalšie. V Československej republike počas bývalého režimu vzniklo množstvo zákonov, ktoré ženy zrovnoprávňovali a uľahčovali im zosúladenie rodinného a pracovného života. Nedošlo tu však k formovaniu feminizmu ako sociálneho hnutia, pretože možnosti angažovanosti a organizovania sa vo verejnom živote boli prísne vymedzené (najmä existenciou Socialistického zväzu žien) a západné feministické hnutie bolo režimom považované za čisto „buržoázy“ problém. Až po roku 1989 vznikali na našom území v rámci stále rozmanitejšej občianskej spoločnosti ženské a feministické združenia, ktoré vzdelávali, publikovali, vplývali na tvorbu zákonov či formovali rôzne iniciatívy, vytvárali pomáhajúce organizácie poskytujúce služby v rôznych oblastiach.

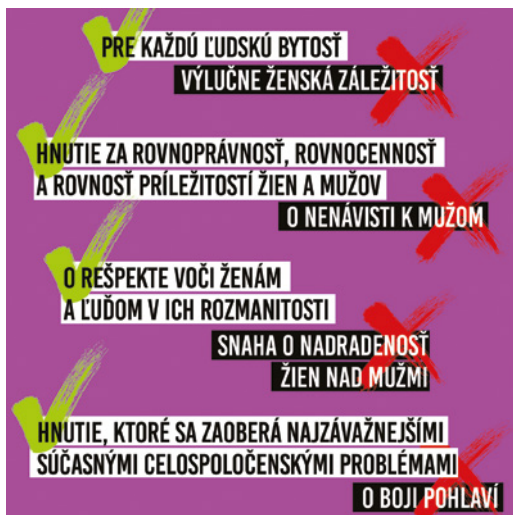

Feminizmus vznikol ako reakcia na nespravodlivé postavenie žien a dôležitú úlohu zohráva aj v dnešnej spoločnosti. Feministické myslenie a hnutie bolo už vo svojich začiatkoch veľmi pestré a postupom času sa čoraz väčší pluralizovalo, preto môže byť namieste hovoriť skôr o feminizmoch (napr. ekofeminizmus, afroamerický feminizmus, liberálny feminizmus, socialistický feminizmus, lesbický feminizmus a pod.) než o jedinom feminizme. Tieto rôzne feminizmy sa navzájom prelínajú, prekrývajú, dopĺňajú, ale aj sporia, vylučujú, popierajú. Napokon dnes môžeme hovoriť už najmenej o piatich vlnách a skutočne veľmi rozmanitých ideových orientáciách feminizmu.

Všetky feminizmy však spája hlavná myšlienka, že žena je človek, má teda práva ľudskej bytosti, ale i povinnosti a zodpovednosť.

Feminizmus je o slobode. O slobode rozhodnúť sa, aký život chceme žiť bez obmedzení, do ktorých nás spoločnosť tlačí na základe toho, či sme žena alebo muž. Cieľom feminizmu je poskytnúť všetkým rovnaké možnosti a šance, aby naplnili svoje predstavy o dobrom živote. A zároveň je o zodpovednosti, ktorá by mala ísť ruka v ruke s touto slobodou.

Čo je a čo nie je feminizmus:

Mnohí si myslia, že cieľom feminizmu je, aby sa ženy vyrovnali mužom, teda aby boli ženy a muži rovnakí, lenže feminizmus je o akceptácii rozmanitosti. Väčšina si myslí, že feminizmus je zameraný proti mužom, lenže feminizmus je pre všetkých ľudí, ktorí chcú spoločnosť založenú na rešpekte k ľudským bytostiam bez ohľadu na to, či sú ženy alebo muži. Súčasné spoločenské usporiadanie totiž poškodzuje ženy aj mužov, hoci iným spôsobom: Napríklad očakávanie starostlivosti o deti a domácnosť znevýhodňuje ženy v profesii a odmeňovaní, kým očakávanie živiteľstva zasa bráni mužom, aby sa viac venovali vzťahom, deťom a súkromnej sfére.

NÁVRHY NA AUDIOVIZUÁLNE UKÁŽKY

ODKAZY:

- **EMMA WATSON AT THE HEFORSHE CAMPAIGN 2014 - OFFICIAL UN**

[Pozri na YouTube](#)

Prejav herečky Emmy Watson na pôde Organizácie spojených národov o hodnotách dnešného feminizmu. Prostredníctvom vlastných skúseností približuje aktuálne výzvy v dosahovaní rodovej rovnosti a vyzdvihuje potrebu feministického hnutia. Emma Watson, ktorú sme najprv poznali ako Hermionu z filmov o Harrym Potterovi, sa stala výrazným feministickým hlasom.

- **WHY FEMINISM IS GOOD FOR MEN**

[Pozri na YouTube](#)

Veľmi rozmanití muži vo videu nám vážne aj úsmevne predstavujú nestereotypné možnosti, ktoré im otvára feminizmus. V ukážke odznejú aj výskumné fakty dokladajúce, že feminizmus prináša výhody jednotlivým osobám i celej spoločnosti.

- **JUSTIN TRUDEAU URGES MEN TO BE FEMINISTS**

[Pozri na YouTube](#)

Kanadský premiér vo svojom verejnom prejave vysvetľuje, prečo sa označuje za feministu a povzbudzuje k tomu ostatných mužov a ženy. Uvádza niekoľko dôvodov a zdôrazňuje, že pre feminizmus je dôležitá spolupráca mužov.

POČAS UKÁŽOK TREBA PRIPOMÍNAŤ

- Feministické myšlienky existujú oddávna. Feminizmus ako hnutie má niekoľko vŕn, množstvo smerov a rieši množstvo problémov súvisiacich s rovnoprávnosťou ľudských bytostí bez pohľadu na pohlavie.
- Bez feminizmu, či skôr feminizmov, by ženy nemali právo voliť či byť volené, vlastníť majetok, vzdelávať sa alebo pracovať.
- Volebné právo majú ženy na Slovensku od roku 1919, čo nie je veľmi ďaleká história.
- Dnešné feminizmy reagujú na pretrvávajúcu rodovú nerovnosť na trhu práce, nerovné zastúpenie žien v dôležitých rozhodovacích pozíciách, rodový mzdový rozdiel. Zviditeľňujú slabé spoločenské a finančné ohodnotenie osôb s rodičovskými povinnosťami, viacnásobnú diskrimináciu, ktorá sa spája s farbou pleti či sexuálnou orientáciou. Zároveň sa sústreďujú na závažné problémy v oblasti sexuálneho obťažovania a rodovo podmieneného násillia.
- Feminizmus je aj pre mužov, ktorí chcú žiť vo férovom a demokratickom svete.

ČO SA DÁ ROBIŤ INAK

Musíme zvyšovať povedomie o feminizme ako hnutí, ktoré je o slobode nás všetkých. O slobode rozhodnúť sa, aký život chceme žiť bez obmedzení, do ktorých nás spoločnosť tlačí na základe toho, či sme žena alebo muž. A zároveň je o zodpovednosti, ktorá by mala ísť ruka v ruke s touto slobodou. Je o rešpekte. Rešpektujeme ľudské práva každej bytosti v ich plnej miere.

OTÁZKY NA POVZBUDENIE KRITICKÉHO MYSLENIA

- *Viete si predstaviť, že by ženy nemohli voliť? Že by manžel alebo otec musel podpísať súhlas, aby si sa žena mohla zamestnať? Že by žena nemohla šoférovať alebo sa prihlásiť na vysokú školu?*

Podnietime diskusiu o niektorých právach, ktoré sú dnes samozrejmosťou, no v minulosti to tak zďaleka nebolo. Za mnohé práva zápasilo feministické hnutie (**právo voliť a byť volená**, právo vlastníť majetok, právo na vzdelanie alebo na výber budúceho manžela).

- *O čo sa usiluje feministické hnutie?*
- *Myslíte si, že ženy aj muži majú mať rovnaké práva a príležitosti?*
- *Usiluje sa feministické hnutie o rovnosť alebo rovnakosť? Aký je v tom rozdiel?*

Objasníme si, že i keď si mnohí myslia, že cieľom feminizmu je, aby sa ženy vyrovnali mužom, teda aby boli ženy a muži rovnakí, feminizmus je predovšetkým o akceptácii rozmanitosti. Feministické hnutie sa usiluje o rovnoprávnosť, rovnocennosť a **nenásilné** spolužitie .

- *Potrebuje feminizmus i dnes? Prečo?*
- *Ako sú ciele feminizmu užitočné aj pre mužov? Môžu byť muži feministi?*

Skúsme identifikovať oblasti rodovej nerovnosti, ktoré v našej spoločnosti stále pretrvávajú (násilie na ženách, rodový mzdový rozdiel, ženy na vedúcich pozíciách, ženy v technických a IT oblastiach, neplatená práca žien). Z vyššej miery rodovej rovnosti v krajine profituje celá spoločnosť. Zároveň podľa WHO život v krajine s vyššou mierou rodovej rovnosti **prospieva** zdraviu mužov. Prejavuje sa to ich nižšou úmrtnosťou, vyššou životnou pohodou, znížením rizika vzniku depresie až o polovicu, vyššou pravdepodobnosťou mať chránený sex, nižšou mierou samovrážd a 40 % znížením rizika násilnej smrti.

SÚVISIACE TÉMY

- volebné právo žien
- nerovnosť na trhu práce
- neviditeľnosť žien vo vede a výskume
- násilie na ženách
- sexuálne obťažovanie
- dominancia „mužského“ pohľadu vo viacerých sférach
- rozmanitosť feminizmov (ekofeminizmus, afroamerický feminizmus, liberálny feminizmus, atď.)
- [ženská solidarita](#)

3. O PROJEKTE

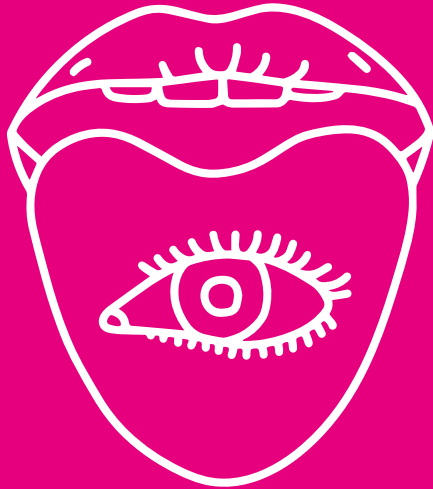
Metodika vznikla v rámci aktivít projektu „Kritickým myslením proti diskriminácii“

Cieľom projektu je prostredníctvom aktivít zameraných na zvýšenie informovanosti o predchádzaní všetkým formám diskriminácie a o spôsoboch ochrany pred ňou zapojiť mládež do prevencie a eliminácie diskriminácie, zvýšiť informovanosť o možných dôvodoch a formách diskriminácie, špecificky v oblasti rovnakého zaobchádzania a rovnosti príležitostí pre mužov a ženy, ako aj informovať o spôsoboch ochrany pred diskrimináciou. Realizácia aktivít zvýši mieru rovnosti príležitostí dievčat a chlapcov a prispeje k zlepšeniu ich zamestnateľnosti prekonávaním horizontálnej a vertikálnej segregácie na trhu práce.

V rámci projektu vznikol zároveň jedinečný webový portál s názvom **Čo ti je?!**, ktorý prináša informácie o postavení žien v spoločnosti, rode, o rodových stereotypoch, o diskriminácii, feminizme, sexizme a násilí na ženách. Cieľom portálu je pomôcť pochopiť súvislosti medzi jednotlivými témami a podať celistvý obraz o rodovej rovnosti a o rôznych formách diskriminácie. Je určený pre mladých, dievčatá, chlapcov aj dospelých.

Názov webového portálu vychádza z otázky, ktorú dievčatá a chlapci dostávajú, keď sa nesprávajú podľa predstáv niekoho iného, a zároveň aj otázky, ktorú im neraz položí niekto blízky, keď chce vedieť, čím prechádzajú, čo ich hnevá a trápi. Z otázky, na ktorú často odpovedáme „nič“, lebo kopu svojich pocitov alebo problémov nedokážeme pomenovať. Preto chce byť webový portál Čo ti je?! miestom, na ktorom študentky a študenti nájdu zopár podnetov a odpovedí.

„KRITICKÝM MYSLENÍM PROTI DISKRIMINÁCI“

4. DOPLŇUJÚCI ZOZNAM FILMOV A SERIÁLOV K TEMATICKÝM BLOKOM

ČO SÚ TO RODOVÉ STEREOTYPY?

- **MILLION DOLLAR BABY (2004)**

PozriIMDB

Starnúci Frankie Dunn trénuje mladých a nádejných boxerov. Nedarí sa mu však doviest' ich až k majstrovskému zápasu, jeden po druhom totiž prestupujú k iným manažérom. Keď zahlási odchod aj ich posledný zverenec, objaví sa v telocvični Maggie. Odstrkovaná a našťavaná prahne po tom, aby jej niekto konečne veril a aby porazila rodové stereotypy.

- **HIDDEN FIGURES (2016)**

PozriIMDB

Film nakrútený podľa skutočných udalostí o tom ako štvorica talentovaných Afroameričaniek pomohla NASA pri jednej z najväčších vesmírnych operácií. Ako matematicky napriek nepriazni okolia ukázali svoje schopnosti a nadobudnuté matematické vzdelanie.

- **BEND IT LIKE BECKHAM (2002)**

Pozri IMDb

Jess má osemnásť rokov, pochádza z indickej rodiny, spokojne si nažíva v Londýne a jej skrytou vášňou je futbal, ktorý chodí potajomky hrať do neďalekého parku. Túžba splniť si sen býva veľká, a tak na scénu prichádza Jules, ktorá hľadá talenty – spoluhráčky pre svoj ženský futbalový tím, ktorého súčasťou sa stane aj Jess.

MÝTUS KRÁSY

- **MISBEHAVIOUR (2020)**

Pozri IMDb

Príbeh založený na skutočnej udalosti sa odohráva na súťaži Miss World v roku 1970 v Londýne. V tom období sa dávalo do pohybu liberálne feministické hnutie, ktoré prerušilo živý televízny prenos zo súťaže svojím vstupom na pódium. Tento ročník sa zapísal do dejín ako prvý, keď súťaž vyhrala žena čiernej pleti, a to konkrétne Miss Grenada menom Jennifer Hosten, čo sproblematicovalo a otvorilo dovtedy nedotknuteľný ideál západnej krásy.

- **BLACK SWAN (2010)**

Pozri IMDb

Mladá balerína sa kvôli vytúženej úlohe v Labuťom jazere stane až desivo dokonalou. Snímka sleduje príbeh Niny, baleríny newyorského baletu, ktorej život je, podobne ako život všetkých v tejto profesii, úplne pohltený tancom.

ROVNOSŤ NA TRHU PRÁCE

RUŽOVÉ A MODRÉ ZAMESTNANIA

- **THE CROWN (2020, 4 SÉRIA)**

PozriIMDB

Seriál Koruna nie je dokumentom, množstvo vecí si kreatívny tím napriek pátraniu po informáciách musel domýšľať, od historických faktov však uhyba len zriedka. Seriál zobrazuje Margaret Thatcher, konzervatívnu političku (a aj premiérku), ktorá k politickým problémom takmer vždy zastáva aktívny postoj.

- **THE QUEEN'S GAMBIT (2020)**

PozriIMDB

Miniséria Dámsky gambit reflektuje postupnú cestu mladej ženy na vrchol mužmi dominovaného šachového športu.

SKLENÝ STROP

- **PROXIMA (2019)**

PozriIMDB

Astronautka Sarah, jediná žena vo vesmírnej misii „Proxima“, podstupuje psychicky a fyzicky namáhavý tréning, pričom sa venuje aj svojej milovanej sedemročnej dcére. Sarah sa snaží v práci podávať stopercentný výkon. Bojuje proti predsudkom, že napriek tomu, že prešla náročným výberom, by mala mať vo vesmíre menej dôležité úlohy než jej kolegovia.

ROZDIEL V ODMEŇOVANÍ

• **BATTLE OF THE SEXES (2017)**

PozriIMDB

Bojovým poľom je tu okrem samotného života aj tenisový kurt, kde sa uskutoční zápolenie o rovnoprávnosť, slávu, peniaze, sebavedomie, lásku. Film vznikol na motívy skutočného tenisového zápasu, ktorý sa svojho času stal celosvetovou senzáciou a jedným z najsledovanejších televíznych prenosov všetkých čias. Do histórie vošiel ako Súboj pohlaví.

SEXUÁLNE OBŤAŽOVANIE

• **NORTH COUNTRY (2005)**

PozriIMDB

Všetko, čo Josey chce, je slušná práca, ktorá jej umožní postarať sa o deti po rozchode s násilným partnerom. Miesto toho zažíva strach, urážky, obťažovanie, ponižovanie, útoky a nadávky. „Ber to tak, akoby si bola chlap!“ – to je rada od jej šéfa. Ona sa k problému postaví ako človek a začne sa brániť. Tým odštartuje prvý prípad žaloby za sexuálne obťažovanie.

• **THE LOUDEST VOICE (2019)**

PozriIMDB

Príbeh minisérie je inšpirovaný skutočnými udalosťami o Rogerovi Ailesovi, zakladateľovi televíznej stanice Fox News. Seriál podrobne sleduje zrod jeho politickej kariéry a zameriava sa na sériu obvinení zo sexuálneho obťažovania, ktoré ho nakoniec dostihli.

- **BJÖRNSTAD (2020)**

Pozri IMDb

Švédsky seriál Björnstad je nakrútený podľa knižnej predlohy Fredricka Backmana. Témy ako toxická maskulinita a problematika sexuálneho násillia preberá na pozadí športového príbehu. Celým seriálom prestupujú skazonosné dôsledky štruktúry moci.

NÁSILIE NA ŽENÁCH

- **BIG LITTLE LIES (2018)**

Pozri IMDb

Big Little Lies je predovšetkým seriál o ženách (hoci iste nie len pre ženy). Spracúva celú plejádu tém, ktoré sú pre životy žien v západnom svete 21. storočia príznačné – dilema medzi prácou a rodinou, kríza tradičných rodových rolí v partnerstvách, násillie v partnerskom vzťahu.

KOLESO MOCI A KONTROLY

- **RAGING BULL (1980)**

Pozri IMDb

Majstrovské dielo režiséra Martina Scorseseho radiace sa k najlepším filmom 80. rokov. Rozpráva o živote boxera Jakea La Mottu, bývalého majstra sveta. Scorsese chápe box ako metaforu zápasu o život, ktorý sa častokrát odohráva bez ohľadu na okolie a rodinu. Agresivita sa stáva dennou rutinou hlavného hrdinu nielen v ringu, ale aj v domácom prostredí.

ROZDIEL V ODMEŇOVANÍ

• V SIETI (2020)

Pozri Kinema.sk

Tri herečky, tri izby, desať dní a 2458 sexuálnych predátorov. Experiment, ktorý naliehavým spôsobom otvára tabuizovanú tému zneužívania detí na internete. Tri dospelé herečky s detskými črtami dostávajú za úlohu prostredníctvom falošných profilov na sociálnych sieťach predstierať, že majú dvanásť rokov. Taktiky predátorov sa tak obracajú proti svojim strojom a z lovcov sa stávajú lovení.

FEMINIZMUS

• MADE IN DAGENHAM (2010)

Pozri IMDb

Vyrobené v Dagenhame je svieža britská retro komédia zachytávajúca skutočné udalosti z roku 1968, keď sa v továrni spoločnosti Ford v britskom Dagenhame vzbúrilo 187 šičiek proti pracovným podmienkam. Ich požiadavkou boli rovnocenné odmeňovanie pre všetkých a odstránenie diskriminácie žien.

• ROCKS (2019)

Pozri IMDb

Väčšina postáv sú dievčatá. Sú správne drzé, odhodlané, vedia sa postaviť jedna za druhú, vedia, kedy sa treba správať zodpovedne a kedy si môžu dovoliť sa starať maximálne o to, či vyzerajú dobre na fotke. Film o spolupatričnosti, zodpovednosti a solidarite.

5. DOPLŇUJÚCI ZOZNAM METODICKÝCH A BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV K TEMATICKÝM BLOKOM

ČO SÚ TO RODOVÉ STEREOTYPY?

Cviková, Jana & Juráňová, Jana (ed., 2005):

Ružový a modrý svet. Rodové stereotypy a ich dôsledky.

MÝTUS KRÁSY:

Odvážne, nie perfektné (Rozborová, Ľubica & Cviková, Jana) v knihe Valenti-
na Sedileková (2019):

Chuť žiť.

Cviková, Jana & Juráňová, Jana (ed., 2005):

Ružový a modrý svet. Rodové stereotypy a ich dôsledky.

Wolf, Naomi (2000):

Mýtus krásy.

Cviková, Jana & Juráňová, Jana & Kobová, Ľubica (ed., 2005):

Žena nie je tovar. Komodifikácia žien v našej kultúre.

ROVNOSŤ NA TRHU PRÁCE:

[Web projektu Čo ti je?!](#)

Valkovičová, Veronika:

[Rovnosť v odmeňovaní – vec nás všetkých aj na Slovensku.](#)

Eurostat:

[Rodový mzdový rozdiel.](#)

Viac na tému trest za materstvo:

[https://gap.hks.harvard.edu/getting-job-there-motherhood-penalty.](https://gap.hks.harvard.edu/getting-job-there-motherhood-penalty)

Viac o meraní rodovej nerovnosti

[https://www.weforum.org/reports/gender-gap-2020-report-100-years-pay-equality.](https://www.weforum.org/reports/gender-gap-2020-report-100-years-pay-equality)

Viac o ženách, ktoré menia svet v oblasti vedy, techniky, strojárstva a matematiky:

[https://shecanstem.com.](https://shecanstem.com)

Viac o inšpiratívnych ženách v slovenskom IT a programoch na podporu dievčat:

[https://ajtyvit.sk/zeny-v-it/.](https://ajtyvit.sk/zeny-v-it/)

SEXUÁLNE OBŤAŽOVANIE:

Valkovičová, Veronika & Jakalová, Zuzana (ed., 2020):

[Bez súhlasu.txt.](#)

22 svedectiev:

[Sexuálne obťažovanie zažila prezidentka, režisérka i čašníčka.](#)

Ako spoznať sexuálne obťažovanie a ako sa mu brániť?

[Radia odborníčky.](#)

ASPEKT:

[O sexuálnom obťažovaní žien.](#)

Valkovičová, Veronika:

[Kultúra mlčania. Sexuálne obťažovanie na univerzitách a vysokých školách.](#)

NÁSILIE NA ŽENÁCH:**Viac o formách násilia a pomoci obetiam domáceho násilia**

<https://www.zastavmenasilie.gov.sk>.

Nemcová, Lenka & Rovňanová, Lívia & Fridrichová, Petra: Ako vyučovať o domácom násilí

https://www.zastavmenasilie.gov.sk/resources/data/METODIKA_Ako-vyučovat-o-domacom-nasili.pdf.

Konať proti násiliu na ženách (2008)

<http://www.aspekt.sk/content/knizna-edicia/konat-proti-nasiliu-na-zenach-2-vydanie>.

Bezplatná non-stop linka pre ženy zažívajúce násilie

0800 212 212

FEMINIZMUS:**Glosár rodovej terminológie:**

[Feminizmus.](#)

hooks, bell (2014):

[Feminizmus do vrečka.](#)

Ngozi Adichie, Chimamanda (2017):

[Všetci by sme mali byť feminist\(k\)ami.](#)

Solnit, Rebecca (2018):

[Muži mi to vysvetlia.](#)

„ODSTRÁNIŤ DISKRIMINÁCIU, PREKONAŤ PREDISUDKY A VYTVORIŤ ATMOSFÉRU BEZ TRADIČNÝCH (NIELEN) RODOVÝCH STEREOTYPOV V RÔZNYCH SOCIÁLNYCH SKUPINÁCH A CELEJ SPOLOČNOSTI JE MOŽNÉ IBA PROSTREDNÍCTVOM OTVORENEJ, EFEKTÍVNEJ A NENÁSILNEJ KOMUNIKÁCIE. TÁTO METODIKA POSKYTUJE MNOŽSTVO NÁVODOV, AKO TAKÚTO KOMUNIKÁCIU V SÚČASNEJ SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI VIESŤ, KEĎŽE VYUŽÍVA ATRAKTÍVNY A AKTUÁLNY MEDIÁLNY MATERIÁL, KTORÝ VĎAKA VIZUÁLNYM PROSTRIEDKOM A PREPOJENIAM NA WEBSTRÁNKU OSLOVÍ CIEĽOVÉ GENERÁCIE Z A ALFA.“

DR. H. C. DOC. MGR. SLÁVKA TOMAŠČÍKOVÁ, PHD.
VYSOKOŠKOLSKÁ UČITEĽKA

„JE VEĽMI DÔLEŽITÉ PONÚKAŤ ŠKOLÁM, ALE I ŠIRŠEJ ODBORNEJ VEREJNOSTI TEXTY, KTORÉ PROBLEMATIKU RODOVEJ ROVNOSTI ZROZUMITEĽNE A CITLIVO VYSVETĽUJÚ - SLOVOM I OBRAZOM. TÁTO METODIKA JE PRÁVE TAKÝM TEXTOM, KTORÝ MÔŽE POMÔCŤ UČITEĽKÁM A UČITEĽOM OTVORENE A S KRITICKOU REFLEXIOU DISKUTOVAŤ SO SVOJIMI ŠTUDENTMI A ŠTUDENTKAMI O RODOVEJ ROVNOSTI A RODOVEJ DISKRIMINÁCI. JE DÔLEŽITÉ UKÁZAŤ, ŽE ROD NIE JE STRAŠIAK, ALE KONCEPT, KTORÝ SA TÝKA KAŽDÉHO ČLOVEKA, A JEHO POROZUMENIE NÁM POMÔŽE BYŤ LEPŠIMI ĽUĎMI.“

PROF. PHDR. ALEXANDRA BITUŠÍKOVÁ, PHD.
VYSOKOŠKOLSKÁ UČITEĽKA

„VERÍM, ŽE TÁTO METODIKA BUDE UŽITOČNÝM NÁSTROJOM NIELEN PRE UČITEĽKY A UČITEĽOV ETICKEJ VÝCHOVY ČI OBČIANSKEJ NÁUKY, ALE POSLŮŽI AJ INÝM VZDELÁVACÍM PROFESIÁM, LEKTOROM A LEKTORKÁM. MÔŽE POMÔCŤ KOMUKOLYVEK, KTO CHCE O TĚMACH RODOVEJ DISKRIMINÁCIE, STEREOTYPOV ČI NÁSILIA UČIŤ ZA POMOCI AUDIOVIZUÁLNYCH POMÔCOK, NO STÁLE CITLIVO A CEZ METÓDU ROZHovorOV A DISKUSIE. NIELEN V TEJTO OBLASŤI, AKOU JE RODOVO CITLIVÁ VÝCHOVA, JE NUTNÉ OPUSŤIŤ KONVENČNÉ METÓDY FRONTÁLNEJ VÝUČBY.“

MGR. VERONIKA VALKOVIČOVÁ, PHD.
VÝSKUMNÍČKA A PEDAGOGIČKA